

Velamsund

Naturvårdsområde i
Nacka Kommun

Föreskrifter • Avgränsning • Skötselplan

Innehåll	sid
Förord	2
Kommunens beslut om naturvårdsområde	3
Fastighetskarta	13
Skötselplan	15

Omslagsbilden visar centrala Velamsund

Förord

Velamsund, den gamla gården på näset mellan Saltsjön och Insjön, har blivit naturvårdsområde. Nästan 700 ha skärgårdslandskap erbjuder Nackaborna en fantastiskt omväxlande fritid med inslag av natur, kultur och rekreation.

Här finns alltid något att göra för alla åldrar. Båt- och badliv kombinerat med svala skogspromenader om sommaren. Skridskoåkning på Velamsundsvikens och Insjöns blanka vinteris. En motionstur i elljusspåret eller uppmjukning i den lilla skidbacken inför fjällresan.

Den som tycker om hästar, har verkligen kommit rätt. Antingen man vill rida själv i den välskötta ridanläggningen eller bara njuta av att se hästarna beta i hagarna om sommaren. Golfentusiasterna kommer att kunna spela på en golfbana i östra delen av området och Boo-leden, vandringsleden från Orminge till Skeviks gård, genomkorsar Velamsund.

Skolbarnen kan lära mer om naturens hemligheter i kommunens naturskola i det gamla upprustade magasinet. På sommarlovet kan barnen delta i kommunens daglägerverksamhet.

För alla besökare finns promenadslingor, möjligheter att dricka kaffe, se resterna av gårdens gamla park, ströva i rik och omväxlande natur, njuta av de underbara vyerna från Himlaberg och Vinberget och mycket mera. Kom själv och titta!

Kultur och fritidsförvaltningen

Kommunens beslut om naturvårdsområde

Data om Naturvårdsområdet

<i>Benämning</i>	Naturvårdsområdet Velamsund	
<i>Kommun</i>	Nacka	
<i>Socken</i>	Boo	
<i>Fastigheter och markägare</i>	Velamsund 1:1	Nacka kommun
	Velamsund 1:56	Nacka kommun
	Velamsund 1:194	Nacka kommun
	Velamsund 1:195	Nacka kommun
	Velamsund 1:196	Nacka kommun
	Velamsund 14:1 (del av)	Nacka kommun
	Knarrnäs 1:1 (del av)	Nacka kommun
	Knarrnäs 1:3	Nacka kommun
	Bölan 1:1	Nacka kommun
	Ramsmora 1:1(del av)	Sv. Kyrkan
<i>Lägesbeskrivning</i>	Ek kartor 10 I 6i, 10 I 6j Naturvårdsområdet är beläget i östra delen av kommunen och gränsar delvis till Värmdö kommun. Avståndet till Stockholms centrum är ca 15 km.	
<i>Areal</i>	ca 694 ha	
<i>Därav landareal</i>	ca 619 ha	
<i>Naturvårdsförvaltare</i>	Nacka kommun	

Grund för beslutet

I Nacka kommuns översiktsplan som antogs 1992 är Velamsundsområdet rekommenderat som naturområde där särskild hänsyn skall tas till naturvård, kulturminnesvård, rekreation och skogsbruk. Velamsund fungerar som friluftsf- och rekreationsområde för Nacka kommun.

I centrala Velamsund finns en mängd verksamheter samlade såsom ridning, motionsspår, båtklubb, naturskola och daglägerverksamhet. Den omväxlande och vackra naturen bjuder på fina naturupplevelser och många strövar i skog och mark. I dag är delar av Velamsundsområdet utsatta för ett stort besöksstryck. Olika verksamheter gör också ofta anspråk på samma områden. Floran och faunan är speciellt värdefull i och i anslutning till de permanenta betesmarkerna och ekhasselpartierna. I de centrala delarna är naturen mycket omväxlande med en mängd olika biotoper, vilket gynnar ett rikt djurliv. Skogsområdena är stora och sammanhängande. De domineras av hållmarkstallskog samt gran- och blandskog. Området är förhållandevis väldokumenterat.

Velamsund finns med i regionplanekontorets förslag till grönt bälte med naturområden runt Stor-Stockholm. I det Gröna bältet ingår 20 stycken kärnområden som är tillräckligt stora för att reproduktion skall vara möjlig för större djur. S.k. spridningskorridorer sammanbinder kärnområdena. Velamsund ingår såväl i ett kärnområde som i en spridningskorridor.

Skäl att avsätta Velamsundsområdet som naturvårdsområde är:

- * Området är inte bara intressant för rekreation och naturvård, utan också för tippverksamhet, bebyggelse etc. Ett förordnande som naturvårdsområde lägger långsiktigt fast målsättningen för området i överensstämmelse med intentionerna i kommunens översiktsplan.
- * Genom förordnandet säkerställs områdets målinriktade skötsel genom en fastställd skötselplan, som intressenterna kommit överrens om.
- * Områdets belägenhet och nyttjande kan leda till en mängd framtida små ingrepp, som vart och ett inte är störande men som sammantagna väsentligt minskar områdets kvaliteter. Förordnandet möjliggör en långsiktig styrning så att nuvarande värden och helhet bevaras och förstärks. Ett skogsbruk, genomfört på traditionellt sätt, skulle avsevärt minska skogsområdenas rekrea-tions- och naturvärden. Genom skötselplanen regleras skogs-bruket så att konflikter mellan dessa intressen och skogsbruket minimeras.
- * Större delen av den föreslagna arealen för Gröna bältet säker-ställs för detta ändamål.

Områdets omfattning

Förutom det område som ligger inom den markerade gränsen för naturvårdsområdet, kan följande områden komma att infogas i naturvårdsområdet:

- * Om planerad utbyggnad av ekobyn i sydost inte kommer till stånd skall området tillföras naturvårdsområdet. Den zon som är markerad som utredningsområde mellan gränsen för naturvårds-området och Kovikstippen, skall, om ytan inte tas i anspråk också infogas i naturvårdsområdet.
- * I Bölan har Atlas Copco en provborrningsanläggning, som exkluderats ur naturvårdsområdet. Om anläggningen läggs ner skall området ingå i naturvårdsområdet och särskilda anvis-ningar för dess användning utarbetas.

Beskrivning av området

Velamsundsområdet, i östra delen av Nacka kommun, omger Velamsundsviken och Insjön. I nordväst gränsar naturvårdsområdet till villa- och fritidshusområdena Kummelnäs, Riset och Vikingshill. I norr ingår ön Getholmen som ligger i saltsjön innanför Tegelön. I nordost finns det glest bebyggda Fredriksro, som är ett sommarhusområde från sekelskiftet, vilket nu huvudsakligen används för permanentboende. I öster ansluter Kovikstippen, som är en avfalls- och deponeringsanläggning av regional betydelse. I sydost möter naturområden inom Vändö kommun vilka avses bevaras som grönområden. Slutligen i söder möter Insjöns villaområde.

Velamsundsområdet karaktäriseras av sin ofta kraftigt brutna topografi, med kala eller glest tallbevuxna berg och mellanliggande dalgångar. Den sprickdal, i vilken Insjön och Velamsundsviken ligger, är den mest framträdande. Himlaberg, som är en av Nacka kommuns högsta punkter med en strålande utsikt mot bl a Baggensfjärden och öarna därbortom, ligger delvis inom området. Strax nedanför Himlabergs topp finns ett välutvecklat klapperstensfält. Utmed vattnet möter den uppodlade marken och på kanterna löv- och barrskog.

I eller i anslutning till naturvårdsområdet finns tre sjöar. Insjön, centralt i området, avrinner norrut mot Velamsundsviken. I öster, delvis i Gustavsbergs kommun, ligger den lilla sjön Koviksträsk och i nordväst ligger den idag helt vassbevuxna Rudsjön.

Centrala Velamsund, Fredriksro, samt merparten av Velamsundsvägen har klassats som värdefull helhetsmiljö i Nacka kommuns inventering av kulturhistoriska miljöer. I anslutning till näset mellan Insjön och saltsjön ligger Velamsunds gård. Mangårdsbyggnaden brann ned den 1 april 1978. Kvar finns dock ekonomibyggnaderna med bl.a. ett ombyggt magasin som inretts med omklädningsrum, naturskola och café. Dessutom finns en äldre stallbyggnad och ett nytt ridhus. Nacka ridklubb disponerar stallbyggnad och ridhus. Vid Insjöns strand finns ett bad anlagt, där man under sommaren har dagläggersamhet med bad, båtar, m m. Norr om gården, vid Smedsgärdet finns en liten skidbacke med släplift.

Utöver detta finns ytterligare några hus i anslutning till gården. Strax sydost om gården ligger Nybygget från 1896 och längs Velamsundsvägen ligger den gamla skolan från 1913 och lite längre söderut torpet Alkärret, ett av de få kvarvarande ursprungliga torpen. Vid Velamsundsviken ligger huset "Långa raden" från 1800-talets början. Byggnaden har bl.a. inrymt sommarlägenheter. På östsidan om näset ligger en privatägd fastighet och vid Fredriksro, längst i nordost ligger ytterligare fem. Öster om Lagnövägen, i Bölanområdet, finns torpen Klastorp, Nilstorp och Böle Mosse.

Vid Lagnövägen i sydost ligger en motocrossbana och omedelbart väster om naturvårdsområdet ligger en skjutbana. En golfbana kommer att anläggas i Bölanområdet. I Bölan har Atlas Copco en provborrningsanläggning, som exkluderats ur naturvårdsområdet.

Inom området finns flera vägar. Eftersom flera infarter är spärrade eller har genomfartsförbud, är det nästan bara på Lagnövägen och Velamsundsvägen, som det förekommer någon egentlig motorfordonstrafik. Trafiken på Lagnövägen består till stor del av lastbilar till och från Kovikstippen. Småvägarna inom området är utmärkta för promenader och motionslöpning. Vägen förbi Mörbygården och genom Bölan har via stigar direkt förbindelse med Gustavsbergs tätort. Bussförbindelse finns på Värmdövägen och Lagnövägen, samt vid Vikingshill (Risets villaområde och vid Vikingshill).

I anslutning till grunden efter mangårdsbyggnaden ligger herrgårdsparken, som i huvudsak anlades under 1800-talet. Parken är till största delen av den engelska typen, som kännetecknas av ett organiskt formspråk med stiliserad natur som motiv.

I parken har ett antal för Sverige ovanliga trädslag planterats in. Av dessa kan blodbok, blågran, nordmannsgran, coloradogran och nikkogran nämnas (se vidare Drakenberg 1981).

Nordost om näset mellan Insjön och Velamsundsviken reser sig det mäktiga Vinberget, som fått sitt namn av att man någon gång under 1700-talet försökte odla vin på bergets sydsluttning. Resterna av odlingen syns fortfarande i form av terrasser. Just i denna del är vegetationen mycket frodig med allehanda lövträd. Högre upp på berget tar hällmarkstallskogen vid, delvis med mycket gamla och knotiga tallar. Samma vegetationstyp återkommer på i princip alla bergsryggar såsom Prämhällaskogen mellan Vikingshill och Smedsgärdet norr om gården, sprickdalskanten öster om Insjön (Mörbyberget), samt Himlaberg i sydväst.

Idag finns inte längre någon brukad åker inom Velamsund. En del f.d. åkermark utnyttjas nu som vall eller permanentbete. Andra delar av den forna åkermarken är under långsam igenväxning. De största områdena med tidigare åker ligger dels i ett stråk från Risets villaområde i nordväst ned till Velamsunds gård, dels öster om Insjön, det s k Mörby gårde. Närmare gården ligger Smedsgärdet, Rigärdet och Nygärdet, vilka idag används som betesmarker. Delar av Rigärdet har aldrig lagts under plog utan överfördes direkt från ängsmark till betesmark.

På östra sidan om gården ligger, förutom Mörby gårde också Stockängen, Stora och Lilla Skraddarängen, Kärrtorpsängen och Lappkärr. I anslutning till många av gårderna och "ängarna" växer grova ekar samt hassel, medan barrskogen, som här främst består av gran, växer omedelbart bakom lövskärmen. Detta lövinslag är de sista resterna av det ängsbruk som tidigare bedrevs i de flesta dalgångarna inom Velamsund och där ängsnamnen fortfarande lever kvar.

I dalstråket från Lappkärret och österut finns rester av gamla betesmarker och åkertegar, som nu till stor del vuxit igen.

I Bölan i öster finns öppna fält dels utmed Lagnövägen och dels i ett stråk mot öster. Endast mindre delar vid Lagnövägen hävdas idag. I anslutning till torpen finns igenväxande åkrar och f.d. åker- och ängsmark med 50-80-årig skog.

Granskog är inte så allmänt förekommande inom området, utom i den skog, Storängsskogen, som ligger mellan Mörbygården och Lagnövägen i öster. Här finns gammal granskog (ålder över 110 år), vilket är ovanligt i ett skärgårdslandskap av denna typ. Delvis växer den på f.d inägomark.

Den intressantaste floran och det intressantaste djurlivet är främst koncentrerat till kulturmarkerna och dalgångarna. I området finns sedan länge röd skogssnigel inplanterad. I grustaget vid Fösa gårde finns sandlevande insekter. Fågellivet är rikligast i anslutning till de lövrika ängsstråken, med t.ex. ett flertal sångare samt liten flugsnappare. I Böle Mosse rastar änder och vadare under vårsträcket. Bland växterna kan jungfru Marie nycklar, Adam och Eva samt spåtistel, de båda senare på Nygården, nämnas. Vågig sidenmossa, en oceanisk art, växer i skogen söder om Nygården. I östra kanten av det stora alkärret, söder om Fösa gårde, växer knärot. På Smedsgården, norr om Velamsunds gård, växer den sällsynta skorplaven *Lecanora impudens* (hotkategori 3, sällsynt) på några stora askar. I fuktig granskog, dels i Bölanområdet, dels i Storängsskogen, växer andra hotklassade lavar. I Bölan finns bl.a. *Microcalicium ahlneri* (hotkategori 2, sårbar) och *Calicium parvum* (hotkategori 3, sällsynt), i Storängsskogen *Calicium parvum* och *Microcalicium arenaarium* (hotkategori 3, sällsynt) och *Arthonia spadicea* (hotkategori 4, hänsynskrävande).

Bland däggdjur förekommer de för trakten typiska arterna. I skogen söder om Nygården finns ett mycket stort grävlinggryt och vid Insjön observeras då och då mink. Grävlinggryt finns på flera ställen.

Ändamålet med naturvårdsområdet

Ändamålet med naturvårdsområdet är att i första hand säkerställa ett välfrekventerat friluft- och rekreationsområde. Inom området finns också kulturhistoriskt intressanta miljöer och lämningar, samt värdefull naturmiljö. För anläggningsbunden rekreation skall en golfbana inrymmas i naturvårdsområdet.

Kommunens beslut

Kommunen förklarar, med stöd av 19 § naturvårdslagen (1964:822, ändrad och omtryckt 1974:1025) samt länsstyrelsens beslut 11.1295-830-89 om delegering till kommunstyrelsen i Nacka kommun att

förordna om naturvårdsområden i Nacka kommun, det område som är utmärkt på bifogad karta som naturvårdsområde.

Alla kända sakägare har godkänt förslaget.

Kommunens beslut i ärendet togs 1992-11-30.

Föreskrifter för naturvårdsområdet

För att trygga ändamålet med naturvårdsområdet förordnar kommunen med stöd av 10 och 19 § Naturvårdslagen och 9 och 22 § Naturvårdsförordningen (1976:484) att nedan angivna föreskrifter skall gälla för området.

Föreskrifterna skall inte utgöra hinder mot att de åtgärder, som anges i bifogad skötselplan, utförs.

Ej heller skall föreskrifterna utgöra hinder mot de mindre arbetsföretag som krävs för den normala skötseln av områdets byggnader och anläggningar.

Föreskrifterna för naturvårdsområdet skall inte heller utgöra hinder för anläggande och drift av golfbana, huvudsakligen i Bölanområdet, utförda i enlighet med avtal och skötselanvisningar.

A. Föreskrifter med stöd av 19 inskränkningar i markägares och annan sakägares rätt att förfoga över fastigheten inom naturvårdsområdet

Anläggnings- och nybyggnadsåtgärder för golfbana regleras i avtal mellan golfklubben och kommunen. Föreskrifterna nedan gäller ej dessa anläggnings- och nybyggnadsåtgärder. Föreskrifterna gäller dock driften av den färdiga golfbanan.

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet

- att - bedriva täkt eller annan verksamhet som förändrar områdets topografi eller ytförhållanden som att gräva, spränga, muddra, borra, schakta eller utfylla. Detta gäller inte mindre åtgärder i grustaget vid Fösa gärde, vilka syftar till att förbättra livsmiljöerna för sandlevande insekter, eller åtgärder för restaurering av Rudsjön och Böle Mosse. Se också punkt 4 betr. anläggande av väg.
- att - anordna upplag annat än tillfälligt i samband med områdets skötsel

- att - uppföra helt ny byggnad, utföra till- eller påbyggnad, ändra byggnads användningssätt etc. om detta motverkar syftet med naturvårdsområdet eller intentionerna i kulturminnesvårdsprogrammet. Ersättningsbyggnad för den nedbrunna herrgården får dock uppföras om skötselplanens intentioner följs.
- att - anlägga väg eller asfaltera befintlig väg, annat än vad som anges i skötselplanen med undantag av gång- och cykelväg från Värmdövägen till Velamsunds gård, promenadstig från Nygården till badplatsen och från badplatsen till Velamsundssviken öster om stallet.
- att - uppsätta belysning längs vägar, stigar och motionsspår, utöver vad som finns idag. En framtida gång- och cykelväg mellan Värmdövägen och Velamsunds gård får dock förses med erforderlig belysning, liksom vägen till blivande klubbhuset vid golfbanan, dock ej parkeringen.
- att - uppföra stängsel eller hägnader för annat ändamål än betesdjurshållning, samt kring bostäder och miljöstörande verksamhet. Passager anordnas för befintliga vägar eller stigar så att allmänhetens tillträde inte hindras eller avsevärt försvåras.
- att - ändra pågående markanvändning, t ex genom att skogsplantera öppen mark. Dock får igenväxande mark överföras till hävdad mark.

Utän kommunens tillstånd är det förbjudet

- att - utöver anvisningar i skötselplan dika, dämna eller på andra sätt förändra områdets dräneringsförhållanden, undantaget den skötsel som krävs för befintliga dikens funktion. Dikning skall godkännas av länsstyrelsen.
- att - anlägga tältplats
- att - uppföra ny anläggning eller utöka befintlig anläggning, utföra till- eller påbyggnad eller ändra en byggnads användningssätt. Desutom krävs tillstånd vad gäller rivning av byggnader. Kommunens tillstånd krävs också för förändring av en byggnads exteriör.
- att - dra fram ny luftledning. Markledning får utföras i den omfattning som krävs för brukandet av området.
- att - avverka, eller utföra andra skogliga åtgärder utöver vad som framgår av bifogad skötselplan.
- att - använda kemiska bekämpningsmedel eller utföra skogsgödning, utöver vad som anges i skötselplanen.

- att - anordna tävling och/eller tillfällig parkeringsplats på annat ställe än som anvisats av naturvårdsförvaltaren.
- att - schakta och fylla samt fälla träd som har en brösthöjdsdiameter större än 15 cm på fastigheter, som upplåtes med tomträtt, inom naturvårdsområdet. Tomtens karaktär skall bibehållas så långt som möjligt varför ändringar såsom borttagande eller tillskapande av terrängtrappa, yttre avgränsningar såsom hägnader och häckar är lovpliktiga.

B. Föreskrifter med stöd av 19 § naturvårdslagen angående markägares och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång

Markägare och innehavare av särskild rätt till marken förpliktigas tåla att de åtgärder vidtas, som framgår av till detta beslut fogad skötselplan.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iaktta inom naturvårdsområdet

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet

- att - förstöra eller skada fast naturföremål eller ytbildning genom att borra, hacka, spränga, måla eller dylikt. Undantag från detta gäller det behov av att borra, hacka, genom målning markera provplatser, m m, som hänger samman med den verksamhet som bedrivs vid naturskolan.
- att - bryta kvistar, fälla eller på annat sätt skada levande eller döda träd och buskar, samt att skada vegetationen i övrigt t ex genom att gräva upp växter som ris, örter, gräs, mossor eller lavar. Undantag från detta gäller den verksamhet som bedrivs vid naturskolan.
- att - störa djurlivet (t ex genom att klättra i boträd eller från nära håll fotografera fågelbo).
- att - medföra hund som inte är kopplad. Under brukshundsklubbens övningar och tävlingar får hund vara okopplad. Brukshundsklubbens verksamhet skall godkännas av naturvårdsförvaltare och jakträttsinnehavare.
- att - elda annat än i medhavd grill eller på särskilt iordningställda platser.
- att - tälta.

- att - anordna orienteringskontroll, naturstig eller liknande på hållmarker eller annan särskilt ömtålig mark. Förslag till orienteringskontroller skall godkännas av naturvårdsförvaltaren.
- att - landstiga på Fårholmen under tiden 1/4 - 15/7.

D. Föreskrifter med stöd av 9 och 22 §§ naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen

Syftet med naturvårdsförvaltningen

Naturvårdsområdet skall vårdas så, att dess natur- och kulturvärden samt dess värden för friluftslivet bevaras. För att uppnå detta syfte får inte idag öppen mark tillåtas växa igen. Skogsskötseln skall bedrivas i enlighet med skötselplanen och skall syfta till att skapa en rekreations- och naturvårdsanpassad skog. Anläggning och skötsel av golfbanan i Bölanområdet skall anpassas efter naturvårdens, kulturmiljövårdens och friluftslivets krav.

Skötselplan

Kommunen fastställer, efter delegation från länsstyrelsen, med stöd av 9 och 22 §§ naturvårdsförordningen i bifogad skötselplan. Naturvårdsområdet skall skötas enligt anvisningarna i denna skötselplan. Planen kan vid behov omarbetas.

Utmärkning

Naturvårdsområdet skall märkas ut av Nacka kommun enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.

Gällande förordningar enligt naturvårdslagen

Nacka kommun, SIK, akt 11984

Förordnande om utökat strandskydd gäller ett landområde intill 300 m från stranden mot saltsjön och Insjön, samt ett vattenområde intill 100 m från stranden.

Förordnande om strandskydd gäller dessutom ett landområde intill 100 m från stranden av Kovikstråk, samt ett vattenområde intill 100 m från stranden. Likaså gäller strandskydd om 100 meter på ömse sidor om stränderna av en bäck som rinner upp i skogsmarken öster om Mörby gårde och som via Lappkärr och Kovikstippen rinner ut i Kovikstråk. Samma gäller det dike som rinner genom Böle Mosse och mynnar i Kovikstråk.

Strandskyddet föreslås upphävas för den del av diket genom Böle Mosse, som berörs av golfhål.

Naturvårdsförvaltare

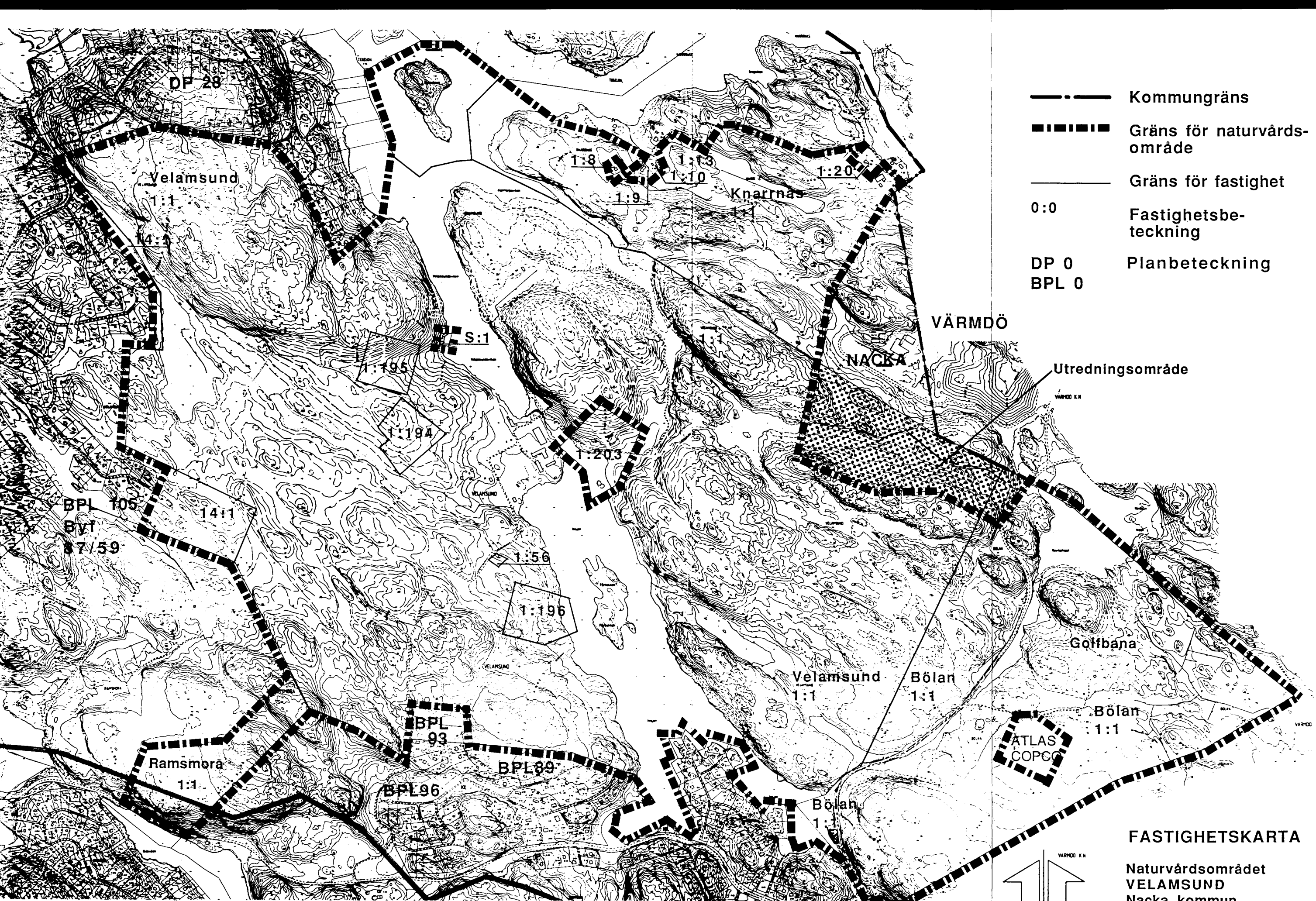
Nacka kommun skall vara ansvarig naturvårdsförvaltare för all mark inom naturvårdsområdet. Fortlöpande samråd skall ske med länsstyrelsen. Företrädare för berörda intresseorganisationer m.fl. (t ex ridklubben, naturskyddsföreningen, golfklubben, naturskolan, daglägerverksamheten, etc.) skall fortlöpande informeras. Naturvårdsförvaltaren skall följa de direktiv som kan komma att meddelas av länsstyrelsen.

E. Övrigt

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet

att - utan naturvårdsförvaltarens tillstånd färdas på Insjön med motordriven båt eller fordon.

FASTIGHETSKARTA

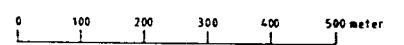

- Kommungräns
- Gräns för naturvårdsområde
- Gräns för fastighet
- 0:0 Fastighetsbe-teckning
- DP 0 Planbeteckning
- BPL 0

Utredningsområde

ATLAS
COPCO

FASTIGHETSKARTA
Naturvårdsområdet
VELAMSUND
Nacka kommun

SKÖTSELPLAN

Innehåll	sid
Nuvarande och framtida anspråk på Velamsundsområdet	17
Översiktskarta	20
Markanvändning	21
Historik	
Vegetationshistoria	
Framtida vegetationsutveckling	
Hävdad mark	
Parkområde	
Bebyggelse	
Upplåtelseavtal	
Disposition och skötsel av mark och vatten	25
Övergripande mål	
Generella riktlinjer	
Hävd av skogsmark	
Hävd av inägomark	
Hävd av gårdsområde	
Byggnader	
Vägar	
Faunavård, jakt, fiske	
Åtgärder i Bölanområdet (bl.a. golfbanan)	
Avverkning, röjning	
Skötsel av skogsbryn och skogskanter	
Skötsel av öppen mark	
Skötselområden	
Text	
Skötselkarta 1-4	
Anordningar för rekreation och friluftsliv	49
Riktlinjer för uppförande av friluftsanordningar	
Markvägar och stigar	
Motionsspår	
Orientering	
Skidbacke Bryggor, fritidsbåtar	
Eldning	
Ridsport	
Sittplatser/rastplatser	
Vindskydd	
Trafik	
Parkering	
Information	
Renhållning	
Tillsyn	51
Förteckning över inventeringar, rapporter m m	52
Medverkande i arbetet med föreskrifter och skötselplan	53

Nuvarande och framtida anspråk på Velamsundsområdet

Ett stort antal människor nyttjar idag Velamsundsområdet som rekreations- och friluftsområde. Av de boende i villa- och fritidsområdena Kil, Insjön, Riset och Vikingshill, utnyttjas Velamsundsområdet som ströv- och promenadområde. Velamsunds gård med sitt café utgör då ofta en målpunkt. För boende i Gustavsberg är Bölan och övriga Velamsund värdefull rekreativ mark. En golfbana kommer att anläggas, huvudsakligen inom Bölanområdet. Golfbanor är, bortsett från greener, allemansrättslig mark där golfspelare har skyldighet att lämna företräde för och ge akt på andra människor. För att det rörliga friluftslivet, även under spelsäsong, på helt tryggt sätt ska kunna röra sig inom området kommer två huvudstigar i öst-västlig (befintlig stig – gammal markväg) resp. nord-sydlig (delvis befintlig stig) riktning att finnas.

Genom området går Lagnövägen, som är tämligen hårt trafikerad av lastbilar till Kovikstippen. Till Bölan leder dels Nilstorpsvägen från Lagnövägen till Atlas Copcos provborrningsanläggning och vidare som en smal markväg till Klastorp, dels en liten väg från Skeviksvägen i Gustavsberg till Böle Mosse. Båda är spärrade med grindar. Till området väster om Lagnövägen leder vägar från fyra håll. Den enda vägen till Velamsunds gård, som är öppen för allmän motortrafik, är Velamsundsvägen från Värmdövägen i sydväst. Från Risets villaområde i nordväst leder en väg som är spärrad genom låst grind. Från Fredriksro i nordost leder en väg, framkomlig med bil, fram till Stora Skräddarängen där två stenblock lagts upp som hinder. Genomfart förhindras dessutom genom att vägen går genom en privat fastighet öster om Velamsunds gård. Från Lagnövägen i sydost leder en gammal markväg, som är avlyst för motorfordons- trafik, där vägstandarden delvis är så dålig att den inte tillåter biltrafik. Även denna väg är avstängd med en grind vid utfarten från Lagnövägen.

Bussförbindelse finns på Värmdövägen (linjerna 422-424, 445), Lagnövägen (linje 423-424), samt från Risets villaområde och Vikingshill (linje 421).

Idag används Velamsundsområdet för många olika aktiviteter. Promenader, motionslöpning och strövande sker i hela området. Från Velamsunds gård utgår dessutom ett elbelyst motions- och skidspår. Vid gården finns omklädnings- och duschmöjligheter. De genomgående väg- och stigsystemen gör det möjligt att motionslöpa längre sträckor utan att behöva använda trafikerade vägar.

Ridverksamheten är omfattande. På den östra sidan är det även hästar från gården Stora Kovik och från Fredriksroområdet som utnyttjar området. Fösa gärde och Mörby gärde är de enda ytor som läm

par sig för galoppövningar. Främst används Fösa gärde men under dagar då detta är upptaget av andra aktiviteter, t.ex. orienteringstävlingar eller hundträning, används istället Mörbygärdet.

Hästhoppning tränas i hagen närmast väster om gården (Rigärdet) samt vid vissa tillfällen i trädgården söder om grunden efter huvudbyggnaden. De öppna gärderna används för hötäkt eller som bete. Hävdnen på de mer perifert liggande gärderna är dock inte tillräckligt intensiv, utan de håller långsamt på att växa igen.

Vid Velamsunds gård finns Nacka kommuns naturskola. Den är inrymd i övervåningen av "Magasinet". Till naturskolan kommer skolklasser från hela kommunen för att genom eget arbete i naturen lära sig biologi, ekologi, geologi, etc. De mest intensivt utnyttjade områdena ligger naturligt nog runt naturskolan. Där bör främst stranden av Insjön, Insjöns utlopp, Vinberget, samt lövskogarna i anslutning till utloppet nämnas. Verksamheten sträcker sig dock ned till Mörbygärde i sydost och till Himlaberget i sydväst.

Nordväst om Nygärdet har skogsvårdsstyrelsen en observationsruta, som skall undersökas fram till 1996. Inga skogliga åtgärder bör företas inom området fram till dess.

Under somrarna har kommunen daglägerverksamhet vid Velamsunds gård. Den anlagda badstranden vid Insjöns norra strand används då intensivt. Här kan man också hyra båtar.

I Velamsundsviken finns en båthamn. I anslutning till hamnen har bryggor byggts längs Vinberget. På vintern används grusplanen vid båthamnen som båtuppläggningsplats.

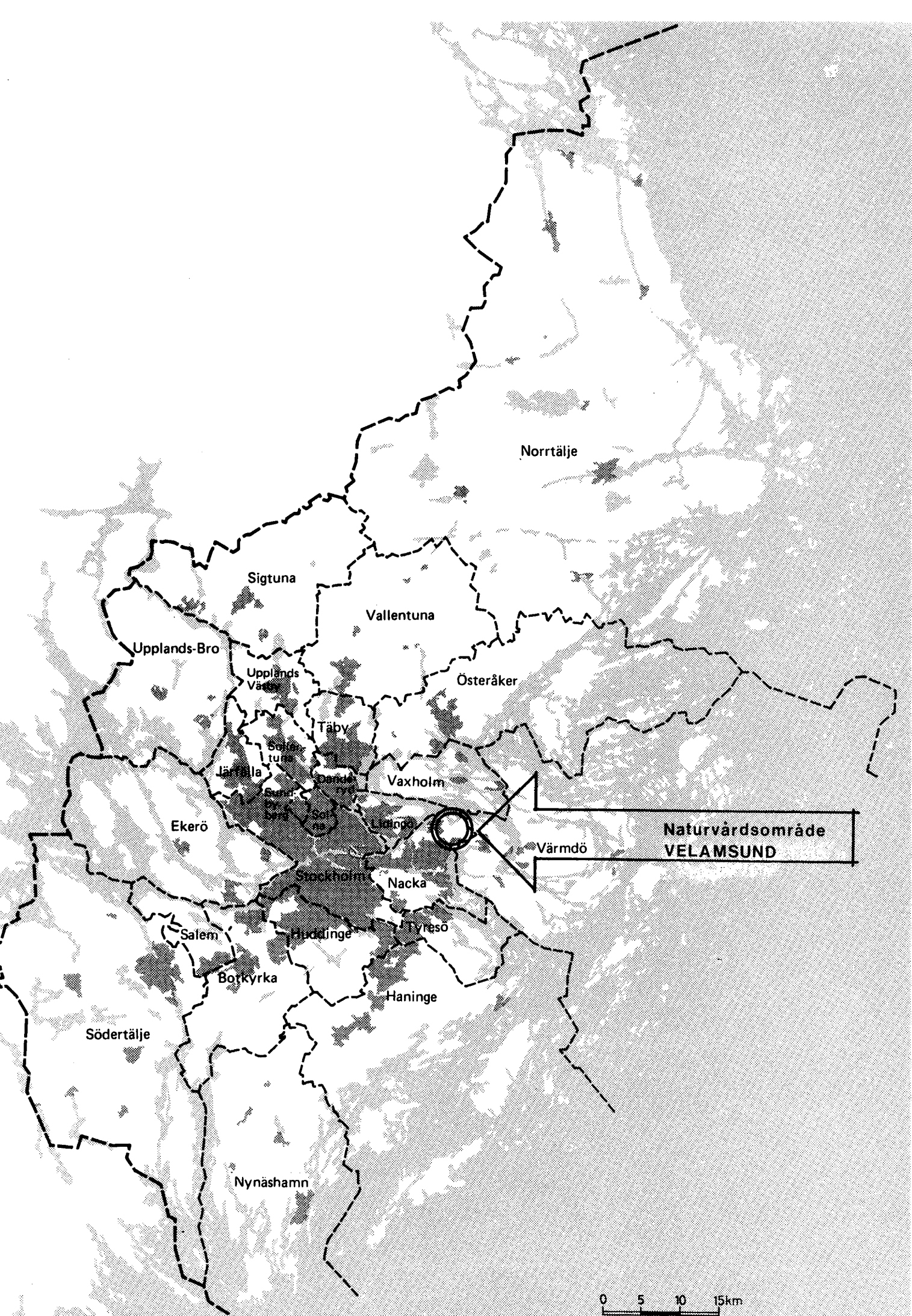
Vid Lagnövägen ligger idag en motocrossbana och en modellbilbana. Anläggningarna används under begränsad tid lördagar och söndagar. Olovlig körning utanför banan förekommer i mycket stor omfattning, särskilt i Bölan. Alla stigar är sönderkörda i större eller mindre omfattning. I och med att motocrossbanan flyttas torde problemen minska. Den uppsikt, som golfklubbens spelare kommer att ha över Bölan, kan starkt minska områdets attraktivitet för motorcykelåkning.

I en backe ned mot Smedsgärdet, nordväst om Velamsunds gård, finns en liten skidbacke med släplift. Omedelbart väster om naturvårdsområdet ligger en skjutbana.

De markanspråk som finns i anslutning till naturvårdsområdet är dels en utbyggnad av en ekoby i söder (Insjöns villaområde), dels en utvidgning av Kovikstippen öster om naturvårdsområdet. En zon mellan gränsen för naturvårdsområdet och gränsen för Kovikstippen är markerad som utredningsområde. Om ekobyn inte byggs skall området tillföras naturvårdsområdet. Likaså skall utredningsområdet vid Kovikstippen ingå i naturvårdsområdet om det inte tas i anspråk. I Bölan har Atlas Copco en provborrningsanläggning,

som exkluderats ur naturvårdsområdet. Om anläggningen läggs ner, skall området ingå i naturvårdsområdet och särskilda anvisningar för dess användning utarbetas.

ÖVERSIKTSKARTA

Norrtälje

Sigtuna

Vallentuna

Upplands-Bro

Upplands
Väsby

Österåker

Täby

Borlänge

Järfälla

Danderyd

Vaxholm

Ekerö

Sunneby
strand

Solna

Lidingö

Värmdö

Naturvårdsområde
VELAMSUND

Stockholm

Nacka

Salem

Huddinge

Tyresö

Borlänge

Haninge

Södertälje

Nynäshamn

0 5 10 15km

Markanvändning

Historik

Området är en gammal kulturbygd, där nu nerlagda gårdar funnits utmed den gamla vägen från Gustavsberg via Klastorp till Velamsunds gård. De f.d. gårdarna hette Bölan (vid nuvarande Klastorp), Knarrnäs och Mörby (där namnet lever kvar i Mörby gärde).

Gården Velamsunds historia går långt tillbaka i tiden. Redan år 1288 donerades marken till S:ta Klara kloster. Marken var sannolikt i klostrets ägo fram till Gustav Vasas reduktion 1527. Velamsund omnämns första gången i skrift år 1323. År 1530 bestod godset av två gårdar, Stora och Lilla Velamsund. Under 1600-talet inledde gården sin storhetstid och lade då under sig Mörby, Knarrnäs och Bölan.

I början av 1700-talet anlades ett vinberg och "vattukonst" på Mörby ägor. Terrasserna efter vinodlingen finns fortfarande kvar på Vinberget, öster om gården. Med "vattukonst" avses, enligt vissa författare, anordningar för konstbevattning av vinodlingarna.

År 1761 lades grunden till mangårdsbyggnaden. Detta var samtidigt inledningen till gårdens nedgång, vilket sannolikt i mycket berodde på, att den odlade arealen var mycket liten och inte heller kunde bli större på grund av den brutna terrängen. Det gick alltså inte att försörja sig på vad gården producerade.

Ständiga ägarbyten kännetecknar hela det följande århundradet och inte förrän på mitten av 1860-talet förbättrades förhållandena i och med att ångbåtstrafiken från Stockholm kom igång. Detta möjliggjorde uthyrning av sommarnöjen till stadsborna. Släkten Egnell köpte gården 1880 och den var sedan i släktens ägo till dess dåvarande Boo kommun köpte den år 1964. En tomt inom Velamsundsområdet tillhör fortfarande släkten Egnell. Under Egnells första tid utökades uthyrningen av sommarhus och en del tomter såldes också av.

Efter kommunens köp upphörde jordbruket och huvudbyggnaden stod under största delen av året tom. Det var sannolikt en indirekt orsak till att gården brann ned den 1 april 1978.

Vegetationshistoria

Den tidigaste vegetationshistorien är inte känd. Den stora förändring som inträdde, förutom att allt mer mark togs i odling, var att Insjön avsnördes från saltsjön. Insjöns höjd över havet anges i länsstyrelsens sjöregister till 0.7 m, vilket innebär att den bör ha avsnörts från saltsjön för ungefär 200 år sedan. På 1824 års karta kallas sjön "Insjön eller Maren". "Mar" är ju ett vanligt namn på en nästan avsnörd vik av saltsjön. Att viken snördes av från saltsjön

innebar dels att vattnet i denna del av viken övergick från bräckt till sött, dels att den redan tidigare sannolikt dåliga vattenomsättningen försämrades ytterligare. Omsättningstiden kan beräknas till närmare tre år. Detta medförde på sikt en eutrofiering (dvs näringsökning) av sjön som i sin tur medförde en ökad vegetation i och vid sjön. Parallellt med detta försvann naturligtvis också de rena salt- och brackvattensarterna.

Som tidigare nämnts, orsakade den starkt brutna topografin, att åkerbruket försvårades och inte var speciellt lönsamt. År 1824 visar kartan över "Velamsund med Mörby" (Lantmäteriverket) att så gott som all mark som över huvud taget kunde användas också var i bruk. Endast mycket små arealer har tagits i bruk senare, antagligen i fåfänga försök att få gården mer lönsam. I de någorlunda bördiga lägena låg små åkrar, medan den sämre arronderade och mindre brukningsvärda marken var äng. De största brukade arealerna fanns i det område som nu delvis är skog och som ligger mellan Insjön och nuvarande Kovikstippen och som låg i eller i anslutning till det som 1824 kallas Storängsskogen, efter torpet Storängen som låg vid Koviksträsks nordvästra hörn. Hela gårdens areal var i princip inhägnad, antingen som skydd för skogsbetande kreatur eller som hage. I västra delen av området återfinns namn som Hästhagen (på ömse sidor om infartsvägen till Velamsund) och Oxhagen. Vinterviksängarna (nuvarande Insjöns villaområde) var under den här tiden viktiga ängsslättermarker för Velamsunds gård. Även i Bölanområdet finns spår av tidigt övergiven odlingsmark, t.ex. norr och söder om Nilstorp.

De delar som var åker 1824 återfinns idag mestadels som vall eller permanentbete. Undantag är Bölanområdet där endast små arealer längs Lagnövägen hävdas. I övrigt har åkermarken försumpats och/eller delvis växt igen med främst vide och glasbjörk. Rester av det gamla ängslandskapet, med kraftiga ekar samt hassel, finner vi ofta i kanterna av de igenlagda åkrarna och någon gång ute i skogsmarken, som tidigare var betydligt mer öppen, främst på grund av skogsbetet. Särskilt vackert syns detta vid Stockängen (1824 Stackängen), öster om Velamsunds gård och längs vägen därifrån söderut till Mörby gärde. I de centrala delarna av Bölanområdet möter också samma bild men under ekarna har här i stor utsträckning planterats gran.

Skogen var säkert hårt skattad och det anges att när Emil Egnell köpte godset 1880, hade skogen "utsatts för rovdrift". Den skog vi idag har på stora delar av Velamsund är alltså i praktiken första generationen av träd efter denna "rovdrift" och efter den nedlagda ängskulturen. Detta borde i tiden ha sammanfallit med trädåterväxten på den "genuina" skogsmarken. Även om granskogen idag är över hundra år gammal, är den därför ingalunda en urskog. På berghällarna kan dock den glesa tallskogen vara mer "urskogsbetonad", även om det plockhöggs en del även där. Hällmarken har ju så låg produktivitet att skogens omloppstid ligger på flera hundra år.

I några av dalstråken finns våtmarker av olika typer. Några partier utgör delar av det tidigare åker- ängssystemet, medan andra sannolikt är mer genuina, vilket bl.a. förekomst av några hotklassade lavar indikerar. Ett par sådana stråk finns i södra delen av Bölanområdet, ett väster om motocrossbanan och ett omedelbart väster om Kovikstippen.

Framtida vegetationsutveckling

Om inte åtgärder vidtas för att styra vegetationsutvecklingen kommer nu ohävdade vallar och beten att växa igen med asp eller andra lövträd. De fuktigare vallarna försumpas i och med att dräneringen inte underhålls. På den norra delen av Fösa gårde och i perifera lägen på Mörby gårde kan en begynnande igenväxning spåras. Den mark övergår efter ett lövträdsstadium långsamt till granskog eller i de fuktigaste lägena till klibbalbestånd. De forna ängsmarkerna förlorar alltmer sin lövskogsprägel och granen tar långsamt över. Längst har igenväxningen gått i Bölan, där en del f.d. åkermark och ängsmark nu är bevuxen med 40-80 år gamla träd. På hållmarkerna inträffar säkert inte speciellt mycket, om inte försurningssituationen avsevärt förvärras.

Hävdad mark

Idag används framför allt delar av Mörbygården för höproduktion. Stockängen, Lilla Skräddarängen liksom ett gårde öster om Lagnövägen slås också årligen. Av övriga marker betas Lappkärr, Stora Skräddarängen, Rigården (omedelbart väster om gården), Smedsgården och Nygården (söder om gården). Gårdsträdgården används också för bete. Delar av Mörbygården och Fösagården, samt Kärrtorpsängen är tidvis utan hävd men behöver årlig slåtter för att det öppna landskapet skall bibehållas.

I Bölanområdet kommer landskapet att få en mer öppen landskapsbild än idag, då befintliga gården som står under igenväxning samt viss skogsmark, kommer att omvandlas till golfbana.

På många platser bär skogen fortfarande spår efter tidigare markanvändning, såsom bete. Om det finns intresse att på något eller några ställen återuppta ett skogsbete, bör inte hinder läggas för detta. Lämpliga områden finns t ex nordväst och sydväst om gården samt norr om Mörbygården.

Parkområde

Huvudbyggnaden omgavs tidigare av park. På sydsidan syns spåren efter en symmetriskt upplagd fransk park som förmodligen anlades under 1700-talet. På nordsidan anlades under 1800-talet en herrgårdspark med karaktär av engelsk park. Här planterades ett flertal exotiska trädslag, t ex blodbok, hästkastanj, blågran, nord-

mannsgran, coloradogran, silvergran, nikkogran, tuja och europeisk lärk. Dessutom växer här inhemska trädslag som lind, poppel, lönn, bok, gran, tall, ek och alm.

Under de senaste decennierna har parken röjts då och då men den växer snabbt igen med sly.

Bebyggelse

Bebyggelse finns främst runt Velamsunds gård. Öster om näset mellan Insjön och Velamsundsviken ligger en privat fastighet, samt vid Fredriksro ytterligare fem som inte ingår i naturvårdsområdet. Längs Velamsundsvägen mellan gården och Värmdövägen finns ett f.d. torp (Alkärret), vilket används som sommarstuga. Vid Nygården ligger en gammal f.d. skola med lärarbostad på övervåningen. Norr om Vinberget ligger Kärrtorp. I Bölan finns torpen Klastorp, Nilstorp och Böle Mosse som idag är fritidsbostäder. Tidigare fanns det betydligt fler hus i området, bl.a. Mörby gård som låg vid nuvarande Mörbygården och Snickartorp söder därom.

Bebyggelsen vid gården domineras av de stora ladugårdarna, vilka används som stall, samt ett ombyggt magasin som numera hyser café, omklädningslokaler, naturskola m.m. Nere vid Velamsundsviken ligger "Långa raden", vilken ursprungligen byggdes i början av 1800-talet och är sannolikt områdets nu äldsta byggnad. Den byggdes senare om för uthyrning till sommargäster. Byggnaden har under senare år använts som verkstad m.m. och har varit mycket förfallen. "Långa raden" har dock nyligen totalrenoverats för att kunna användas som hantverkslokal m.m.

Upplåtelseavtal

Upplåtelseavtal finns med ridklubben vad gäller stall och mark för ridhus, samt för disposition och skötsel av åkrar och vallar. Naturskolan disponerar lokaler i magasinsbyggnaden och i övrigt används området av daglägerverksamheten och brukshundsklubben. Boningshusen i området är uthyrda eller ägda med tomträtt. Boo SK disponerar mark för skidbacken och ansvarar också för skötseln av denna och för den elbelysta motionsslingan. Atlas Copco arrenderar mark för en provborrningsanläggning i Bölan.

Jakträtten inom området innehas av familjen Egnell. Insjöns tomtägare- och sportfiskeförening har nyttjanderätt och förvaltning av fiskevatten i södra delen av Insjön.

Disposition och skötsel av mark och vatten

Övergripande mål

Naturvårdsområdet skall vårdas så att dess natur- och kulturvärden samt värden för friluftslivet bevaras. Den golfbana som anläggs i Bölan skall så långt som möjligt anpassas till naturvårdens, kulturvårdens och det rörliga friluftslivets krav. Det äldre kulturlandskapet runt Velamsunds gård med betesmarker och herrgårdspark skall bevaras och de öppna markerna i området måste få utökad hävd. Ädellövinslaget skall gynnas. På produktiv skogsmark kan försiktigt skogsbruk bedrivas med inriktning mot att skapa en mångformig och rekreationsvänlig skog med höga naturvärden. Kärr och hållmarker lämnas för fri utveckling.

Texten nedan har delats in i "Generella riktlinjer", "Åtgärder i Bölanområdet", resp "Skötselområden". De generella riktlinjerna gäller för de områden som inte avgränsats i speciella skötselområden eller som särskilt beskrivs för Bölan.

Generella riktlinjer

Hävd av skogsmark

- * Hällmarkstallskogen lämnas för fri utveckling. Inom dessa områden tas endast sådana träd bort, som fallit över stigar och därigenom försämrar framkomligheten.
- * Tallskogen sköts med inriktning mot rekreationskog. Som förnyngningsmetod tillämpas plockhuggning. Döda eller döende träd skall lämnas. Lövinslag är en fördel.
- * I olikåldrig granskog skall förnyngning ske genom bländningsbruk, dvs lika antal stammar i alla storleksklasser avverkas ca var 7-10 år. Träd och trädjungar lämnas här och var för fri utveckling. Lövinslag är en fördel.
- * I likåldrig(enskiktad) granskog sker förnyngning genom trakt-hyggesbruk med småhyggen. Maximal hyggesstorlek om 0,5 ha är en riktlinje. Skogen överhålls ca 20 år jämfört med traditionellt skogsbruk. Träd och trädjungar lämnas här och var för fri utveckling. På fuktigare marker planteras gran och på torrare tall. För att lövträd skall kunna etablera sig lämnas ytor här och var utan plantering. Bestånden skall utvecklas till gran- resp. tallskog med stort lövinslag. Granskogen förnyngas framöver genom luckhuggning, tallskog genom plockhuggning.
- * I blandskogspartierna skall skötseln inskränkas till röjningar och gallringar, varvid så stor artrikedom som möjligt eftersträvas.

- * Ädellövskogspartier förutom ekbackar lämnas i princip för fri uyveckling. Detta gäller även för fuktlövskogspartier (ang. bryn se nedan). Viss röjning och gallring kan krävas varvid ädellöv-träd och hassel gynnas. I våta partier gynnas klibbal.
- * Brynen är mycket viktiga i området. De röjs och gallras generellt. Ekar liksom vackra brynträd frihuggs. Fruktbärande och blommande arter såsom apel, nypon, slån, en, hassel, rönn, oxel och berberis gynnas. Ofta är aspuppslag ett problem. Stora aspar sparas dock då de fyller en viktig funktion för hålbbyggande fåglar och ofta har en värdefull moss- och lavflora. Om aspuppslaget är speciellt besvärande kan stora aspar behöva ringbarkas. Askar bör också gynnas då många moss- och lavararter är knutna till även denna trädart.
- * Ekbackar finns ofta i sydvända sluttningar i anslutning till öppen mark. Trädskiktet domineras av ek med inslag av andra ädla lövträd. Björk och gran förekommer. Hassel växer ofta i buskskiktet. Ekar skall frihuggas och trädskiktet hållas glest för att den gräs- och örtdominerade floran skall kunna bevaras. Hassel gynnas i buskskiktet, som inte får bli slutet. Barrträd och asp röjs bort. Döda stam- och grenpartier av ek och hassel lämnas generellt p g a dess stora betydelse för svamp- och lavfloran samt djurlivet. Hassel kan föryngras delvis eller skäras ned helt för att gynna uppslaget av nya skott.
- * Skogskärr och mossar lämnas för fri utveckling. Dikning får inte ske på dessa marker. Skogsmaskiner får ej framföras på otjälad mark.
- * Transporter som medför risk för mark- eller vegetationsskador skall undvikas och störande markskador skall lagas. Tunga skogsmaskiner bör inte användas.
- * Upparbetade träd bortforslas. Avverkningsrester i t ex ädellövpartier, bryn eller utmed välanvända stigar skall samlas upp samt eldas eller bortforslas.

Hävd av inägomark

Öppen mark skall även i fortsättningen hävdas genom slätter eller bete. Om inget annat sägs skall diken iståndsättas och underhållas. Rigärdet och Lappkärr får inte övergå till slättermark utan skall fortsätta att betas.

Hävd av gårdsområde

Velamsunds gårds närmaste omgivning skall skötas så att den upplevs som en herrgårdsmiljö. Stommen utgörs av alléerna, herrgårdsparken, två lövdominerade kullar ("lundar") samt beteshagar. Om-

rådet får inte buska igen utan vegetationen skall ge ett vårdat intryck. Den visuella kontakten med Insjön och Velamsundsviken förstärks och miljön kring "Långa raden" och båthamnen städas upp.

Byggnader

Även mindre förändringar av byggnader och omgivande tomtmark skall godkännas av kommunen, (se vidare föreskrifter A.3, A.10, A.15). Eventuellt tillkommande bebyggelse anpassas till områdets egenart och till kringliggande äldre bebyggelse. Intrycket av gårdsområdet skulle förhöjas om en ny herrgårdsbyggnad i anslutande stil kunde uppföras. Endast aktiviteter som är förenliga med naturvårdsområdet tillåts. Ett båthus vid Knarrnäs rivs. För golfklubbens verksamhet tillåts uppförande av klubbhus och ekonomilokaler.

Vägar

Velamsundsvägen skall underhållas så att området är tillgängligt året om. En gångväg mellan Värmdövägen och Velamsunds gård får utföras.

Faunavård, jakt, fiske

- * I samband med gallringar och röjningar skall hänsyn tas till hållbyggande fåglar och annan fauna genom att, om inte skötsel-föreskrifterna säger annat, kvarlämna ihåliga träd samt frukt-bärande träd och buskar (se ovan under "Bryn"). Träd skall inte "snyggas till" annat än i anslutning till bebyggelsen eller alléerna. Speciellt värdefulla träd för fauna och flora är ek, asp och ask. Döda grenar av ek och hassel får ligga kvar där så är lämpligt.
- * Nedfallna träd lämnas orörda såvida de ej är till men för framkomligheten eller om annat framgår av skötselplanen.
- * Utfodring av vilt får förekomma.
- * Jakt och fiske regleras ej av förordnandet.

Åtgärder i Bölanområdet (bl a golfbana)

Åtgärder i Bölanområdet redovisas på skötselkarta 3 och 4. Skötseln av skogsmarken utförs enligt "Generella riktlinjer".

Anläggningsarbeten samt avverkning, gallring och röjning i inledningsskedet utförs enligt ett till denna skötselplan kopplat avtal mellan Nacka kommun och Nacka Golfklubb.

Allt arbete i samband med golfbanans anläggning och skötsel skall ske efter samråd med naturvårdsförvaltaren.

Avverkning, röjning (se skötselkarta 3)

Avverkning och röjning i samband med anläggande av golfbana regleras i avtal.

Skötsel av skogsbryn och skogskanter (se skötselkarta 3 och detalj sid. 29)

Skötsel av skogsbryn och skogskanter framgår av skötselkarta 3 och detalj sid. 29, av generella riktlinjer för skogsskötseln och av anvisningar för skötselområde 25, 26 och 27.

Alla möjligheter att utveckla skogsbrynen tas tillvara. Det innebär att slån, nypon, hassel, hägg, etc gynnas på bekostnad av asp, björk, m m.

Utglesade diffusa skogskanter röjs kontinuerligt, så att det öppna intrycket behålls. Röjning sker jäms med markytan, så att inga stubbar blir kvar. Enstaka buskar och småträd behålls.

Vid golfhål inne i skogen utförs kontinuerligt röjningar så att intrycket av gles skog behålls.

Skötsel av öppen mark (Se skötselkarta 4)

Träd eller buskar får inte planteras på öppen mark annat än som ersättning för växter som dött. Buskar får planteras som komplettering av skogsbryn. I området förekommande arter skall användas. Marken intill klubbhuset får ges en mer trädgårdsmässig prägel.

* **Klippning.** Green klipps med frekvens som avgörs av golfklubben. Gräsklippet hanteras så att behov av gödsling och kemisk bekämpning minimeras.

Fairway klipps med frekvens som avgörs av golfklubben. Gräsklippet lämnas att multna som näringstillskott.

Övriga gräsytor (utom äng) klipps ca 3-5 gånger/säsong. Gräsklipp kan ligga kvar eller tas bort beroende på vad som är lämpligast utifrån klippmängd, fuktighet etc.

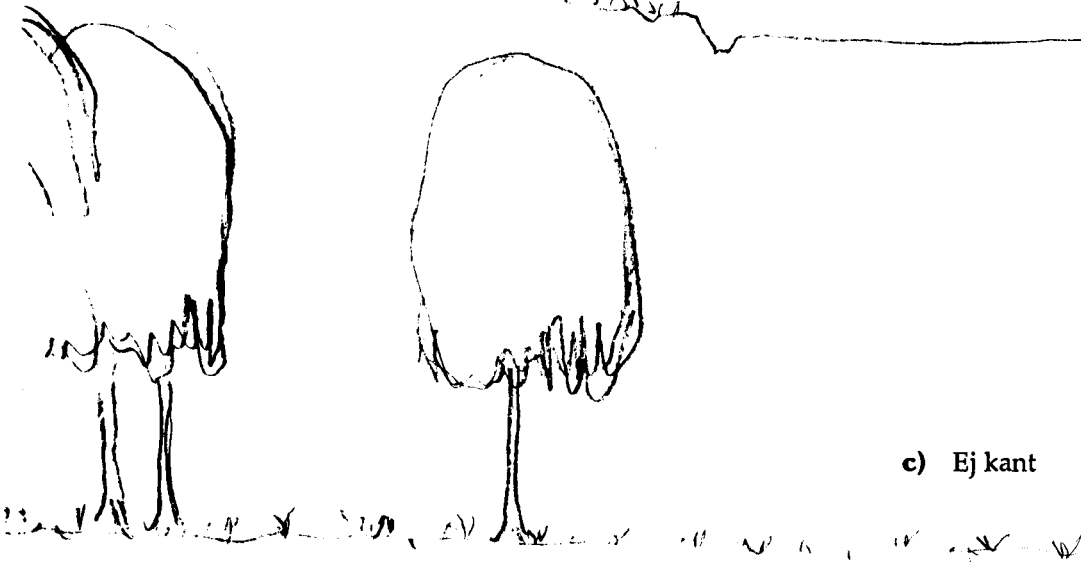
Green, fairway eller yta mellan utslag
och fairway

a) Skogsbryn

b) Utglesad diffus
skogskant

c) Ej kant

Skogskanter, princip

Naturvårdsområdet Velamsund
Skötselplan

Äng slås med slätterbalk eller motsvarande 1 gång/säsong under perioden 15 juli – 15 augusti. Det avslagna gräset lämnas för att torka på marken (ca en vecka), innan det forslas bort som hö.

Röjd skogsmark klipps ej. Buskar, sly, hallon, nässlor etc tas bort med röjsåg, gräsröjare eller motsvarande och forslas bort.

Gräsklipp som samlas upp får inte läggas i naturmarken, utan skall komposteras på härför avsedd plats. Grenar, sly, etc. mals i kompostkvarn. Det samkomposteras med gräsklipp och organiskt avfall från klubbhus etc.

- * **Bevattning.** Endast green och tee får bevattnas. Vatten för bevattning tas i första hand ur vattendammarna. Vattenuttag ur dammarna får ej ske under tiden 1 oktober - 30 april. Övrigt vattenuttag sker enligt vattendom.
- * **Gödsling.** Gödslingsprogram och kontrollprogram skall utformas i samråd mellan golfklubben och naturvårdsförvaltaren.

Användning av handelsgödselmedel skall minimeras. Gödslingen skall fördelas på flera små givor, varvid den totala mängden kan minskas. Vartefter ny teknik och nya gödselmedel utvecklas bör sådana användas. Kompost används där så är möjligt, framförallt på fairway.

Skog, bryn, äng och gräsytor utanför green och fairway får inte gödslas.

- * **Bekämpning.** Kemiska ogräsbekämpningsmedel får inte användas.

Användandet av andra kemiska bekämpningsmedel skall minimeras. Spridning skall om möjligt ske vindstilla morgnar medan daggen är kvar i gräset. Biologiskt nedbrytbara preparat skall användas i första hand. Då medel för biologisk bekämpning kommer ut i handeln bör sådana användas.

Skötselområden

Område 1-25, se skötselkarta 2

Område 25-27, se skötselkarta 3

Område 1 Norra Fösa gärde

Beskrivning: Norra Fösa gärde är början på ett långt dalstråk i nord – sydlig riktning. Det utgör entrén till området från norr. Detlångsmala gårdet, som omges av höjdryggar är ett vackert och väl avgränsat "rum". Detta gör det särskilt betydelsefullt ur landskapsbildssynpunkt. Diket mitt på gårdet är igenvuxet med sälg och allmän igenbuskning pågår av skogsbrynen.

Mål: Hävdat (dvs. slaget eller betat) gärde.

Åtgärder: Diket rensas och nödvändig dränering utförs för att hävd skall bli möjlig. Dikesvegetation och sly röjs bort. Gården hävdas där efter kontinuerligt.

Område 2 Mellersta Fösa gärde

Beskrivning: Fortsättning på norra Fösa gärde. På östra sidan syns spår av en grustäkt. Marken är här ojämn och ibland blottas den nakna sanden mellan björk- och tallvegetationen som håller på att återta området. Utplanade schaktade ytor används emellanåt som extra parkering vid t ex stora orienteringstävlingar. Känslan av "industriellt ingrepp" är påtaglig och gamla grusgropar har delvis fyllts med skräp.

På västra sidan gränsar gårdet mot den lövskärm som omger Rudsjön. Ett mycket stort videbuskage växer i kanten av lövskärmen mot norr. Gården används idag av bl a ridklubben och brukshundsklubben.

Mål: Hävdat gärde. Buskar i grupper mot grustaget på östra sidan. Vid enstaka större orienteringstävlingar får gårdet, efter naturvårdsförvaltarens tillstånd, användas för parkering.

Åtgärder: Gärdet skall hävdas. Videbuskage tas bort eller minskas kraftigt. Troligen krävs ökad dränering av dessa delar av gärdet för att hävd skall bli möjlig. Det före detta grustaget rensas från skräp. För att rama in detta landskapsrum planteras buskar i grupper i kanten av grusvägen. I området förekommande arter såsom nypon, slån och hagtorn används. För att gynna djurlivet, speciellt sandlevande insekter, får på begränsade ytor som inte är direkt exponerade mot gärdet, bör faunavårdande åtgärder vidtas såsom röjning av sly och mindre skärningar i grustaget.

Område 3 Södra Fösa gårde

Beskrivning: Gärde med stora åkerholmar. I väster och öster är det omgivet av skog. I norr skiljs gärdet från mellersta Fösa gårde genom en grusväg och ett elljusspår. I söder skymtar man Rigärdet genom en lövskogsridå i huvudsak bestående av klibbal. En väl upp-trampad stig löper utmed östra sidan. Gärdet används mycket som galoppyta både sommar- och vintertid.

Mål: Hävdat gårde. Visuell förbindelse med Rigärdet.

Åtgärder: Gärdet hävdas. Trädvegetationen i alkärret mot Rigärdet begränsas ut mot kanterna och angränsande träd avverkas så att en visuell förbindelse uppnås. Gipar i kanterna på södra Fösa gårde ska slyröjas.

Område 4 Rudsjön

Beskrivning: Rudsjön fungerade tidigare som vattenmagasin för en kvarn, som låg vid Rörsundsviken. Vattennivån är numera sänkt, varvid sjön blivit helt igenvuxen med vass. Rudsjön omges av en lövskogsridå. Variationsrikt fågelliv i form av sångare och andra tättingar.

Mål: Om möjligt viltvatten som omges av en lövskogsridå. En glänta öppnas för att öka Rudsjöns kontakt med de omgivande gårderna.

Åtgärder: Sjöns utlopp i söder bör dämmas upp och vassens utbredning begränsas. Specialstudier krävs inför denna åtgärd. En glänta öppnas på norra sidan av Rudsjön, så att sjön kan upplevas från grusvägen.

Område 5 Lövskogsdominerad kulle väster om herrgårdsparken

Beskrivning: Blandskog bestående av lövträd, tall och gran. Den kraftiga undervegetationen består främst av lövuppslag men också av tall och gran. Enstaka äldre ädellövträd finns speciellt i den södra delen.

Mål: Lövskogsdominerad kulle där ädellövträd gynnas. Lätt bete tillåts tidvis.

Åtgärder: Barrträd gallras successivt bort utom på hållmarker där talldominansen behålls. Bland småträden gynnas ädellöv medan barrträdet tas bort. Bete får endast ske på ett sådant sätt att målsättningen med området inte äventyras, dvs djuren får inte överbeta området så att sly som var tänkt att bilda trädskikt försvinner.

Område 6 Herrgårdsparken

Beskrivning: Park som anlades i engelsk romantisk stil i norr och fransk klassisk i söder. Förebilden för planteringar och gångar i den norra, engelska parken är stiliserad och förskönad natur där symmetri saknas. Vissa främmande trädslag såsom blågran och blodbok är planterade men för övrigt dominerar ädell träd. Några träd är mycket stora och vackra men det kraftiga uppslaget av sly stör upplevelsen av dessa. I söder mellan platsen för den nu nerbrunna herrgårdsbyggnaden och parkeringen ligger resterna av den franska parken samt den gamla fruktträdgården med fruktträd i högt gräs. Området med dess olika delar upplevs idag som oklart till sin funktion. Frånvaron av herrgårdsbyggnad är den största orsaken härtill.

Mål: Herrgårdspark

Åtgärder: Den igenväxande norra delen röjs och gallras. Så stor artrikedom som möjligt eftersträvas. Gamla planterade träd gynnas främst. Träden bör skyltas med artnamn. Skötseln av övriga ytor; den f d franska trädgården och fruktträdgården väster om husgrunden samt omgivande häckar, inriktas mot bibehållande av en strikt prägel. En fördjupad skötselplan ska göras för herrgårdsparken. I den ska olika funktioner och mer specifik skötsel klargöras.

Område 7 Strandpromenad på Velamsundsvikens västra sida

Beskrivning: En mindre grusväg följer stranden från gårdsområdet till villa- och fritidshusområdet Vikingshill i norr. Närmare gården omges stigen av ädellövträd. För övrigt växer björk men också en del gran utmed stigen. På Smedsgärdet finns två äldre askar med bl a en skorplav (*Lecanora impudens*) som finns med på naturvårdsverkets lista över hotade lavar i Sverige (hotkategori 3, sällsynta).

Mål: Strandpromenad med god vattenkontakt, omgiven av ädellövträd och björkar.

Åtgärder: Rökning på strandsidan så att god vattenkontakt erhålls. I första hand ska ädellövträd och i andra hand björk gynnas utmed stigens båda sidor. Askarna med den sällsynta laven bevakas så att betesskador inte uppstår på barken.

Område 8 Gårdsområdet

Beskrivning: Gårdsområdet domineras av de stora ekonomibyggnaderna på näset mellan Insjön och Velamsundsviken. Avsaknaden av herrgårdsbyggnaden är påtaglig och gårdsområdet upplevs bl a därför som ofullständigt. Kontakten med såväl Insjön som Velamsundsviken är delvis dålig.

Mål: Ett anlagt gårdsområde där alléerna jämte övriga stora träd intar en huvudposition. Omgivande fält och hagar kantas av väl utvecklade lövbryn. Utsikt mot Insjön och Velamsundsviken.

Åtgärder: Alléernas kondition bevakas. Nyplantering och beskärning utförs. Buskvegetation som följer diken och vägrenar begränsas och hålls efter. Vegetationen mot Velamsundsviken och Insjön gallras så att den blir betydligt mer genomsiktig. Träd- och buskvegetationen utmed bäcken mellan Insjön och Velamsundsviken bevaras intakt. En promenadstig får anläggas mellan Velamsundsvägen vid Insjöns nordvästra strand, badplatsen och Velamsundsviken. Asken som står på gårdsplanen kan lämpligen hamlas med 3-5 års mellanrum. Området skyltas tydligare så att man lätt hittar till bad, naturskola, cafe, motionsspår, omklädningsrum, m m.

Område 9 Lövskogsdominerad kulle norr om Nygärdet

Beskrivning: Området utgörs huvudsakligen av en kulle som avgränsas av Nygärdet och Rigärdet. Ett boningshus ligger högst uppe på kullen. Trädbeståndet utgörs av blandskog främst bestående av tall, gran, björk och ek. Undervegetationen består till stor del av lövsly. I sydväst finns en svacka med ett tätt granbestånd där större däggdjur gärna tar skydd under dagen. Området är en före detta ängsbacke och fungerar som ett närströvsområde kring gården.

Mål: Målet är en dominans av lövträd så att kullen tar formen av en lund. Härigenom börjar det kulturpåverkade gårdsområdet redan vid Nygärdet.

Åtgärder: Barrträden gallras successivt medan lövträd gynnas. Ädellövträd ges största prioritet. På hållmarksavsnitt behålls tallen. Granbeståndet i svackan sydväst om kullen bevaras. Lätt bete kan tillåtas tidvis. Betning får endast ske på ett sådant sätt att målsättningen med området inte äventyras, dvs djuren får inte överbeta området så att sly som var tänkt att bilda trädskikt försvinner.

Område 10 Igenväxande fält vid Nygärdet

Beskrivning: Fältet är idag starkt igenvuxen av asp, sälj och tall.

Mål: Lövskog.

Åtgärder: Genom röjning gynnas lövträd och framförallt ädellövträd, bland den uppkommande vegetationen.

Område 11 Nygårdet

Beskrivning: Betad hage där den norra delen är väl hävdad. Här finns en vacker åkerholme med intressant flora som är beroende av fortsatt bete.

I södra delen pågår igenväxning; aspsly i brynen och al framförallt i kanten mot Insjöns strand. I den strandnära delen finns ett kraftigt bestånd av stora aspar. Vid stranden mot norr finns ett parti av tidigare betad mark som avgränsas från den övriga hagen genom ett kraftigt dike.

Mål: Betad hage vars nedre del har god vattenkontakt med Insjön. Vid stranden når en stig ängen från norr (se Anordningar för rekreation och friluftsliv skötselkarta 1).

Åtgärder: Fortsatt bete. Kraftig röjning i södra delen för att öka ljusinsläppet. Fruktbärande buskar och träd röjs fram och ekar frihuggs. Kraftig utglesning av trädridån mot Insjön för att ge vattenkontakt. Ett mindre parti av aspskogen behålls medan resten ringbarkas. Partiet med tidigare betad mark vid stranden i norr gallras för att öka vattenkontakten. Hassel och ädellöv gynnas.

Område 12 Fårholmen

Beskrivning: Tidigare slåttad och betad holme med tallar och enstaka stora ekar. Holmen är nu igenväxande med lövskog. Fuktstråk med alskog.

Mål: En ö som tillåts utvecklas fritt som ostörd lokal för flora och fauna.

Åtgärder: Vegetationen lämnas för fri utveckling. Landstigningsförbud 1/4 - 15/7.

Område 13 Kärrtorpsängen

Beskrivning: Gärde i öst-västlig riktning mellan Velamsundsviken och Kärrtorp. Fälten har inte hävdats på flera år och aspsly har därför kunnat breda ut sig.

Mål: Hävdat gärde med vårdade bryn.

Åtgärder: Röjning av sly, därefter fortsatt hävd.

Område 14 Fuktig granskog vid Vinberget

Beskrivning: Fuktig granskog i svacka mellan hållmarker med tallskog. Förekomst av omkullfallna granar och tallar.

Mål: Naturskogsliknande bestånd.

Åtgärder: Skogen lämnas för fri utveckling. Stigar hålls framkomliga.

Område 15-17 ingår i samma dalstråk

Område 15 Stora Skräddarängen

Beskrivning: Betad hage som ligger nedsänkt mellan bergsidor. I hagen ingår en större "åkerholme". På grund av för lågt betestryck har, framförallt slån, brett ut sig kraftigt i hagens sydvästra del. I västra och norra kanten är gran planterad på ängsmark som uteslutits från hagen. I nordväst möter fuktskog vid Kärrtorpsviken.

Mål: Betad hage med åkerholme.

Åtgärder: Åkerholmen röjs från gran och asp. Expansiva slånbestånd begränsas. Fruktbärande brynväxter gynnas, förutom viss begränsning av slån. Ekar ska friställas. Efter det att planterad gran tagits bort, införlivas det röjda området med hagen. Vegetationen i slutningen mot norr lättas upp. Granar framför grävlingsgrytet bevaras.

Område 16

Lilla Skräddarängen

Beskrivning:

Lilla Skräddarängen är en långsmal äng belägen mellan bergssidor. Den öppna marken har hävdats oregelbundet och därför kan viss igenväxning med speciellt aspsly kan skönjas. Vackra ekar och hasselbuskar växer bl a i brynet på ängens östra sida.

Mål:

Hävdad mark med väl utvecklade bryn.

Åtgärder:

Sly på ängen röjs inför fortsatt hävd. Brynet mellan grusvägen och gärdet glesas ut. Hassel gynnas och ekarna på fältets östra sida friställs.

Område 17

Stockängen

Beskrivning:

Genom slätter hävdat gärde som omges av backar dominerade av ek och andra lövträd. I sydväst ligger ett alkärr som skiljer den öppna marken från Insjön. En markväg korsar Stockängen för att sedan följa dess nordöstra sida mot Skräddarängen. Den öppna marken söder om vägen är bevuxen med älggräs. Uppslag av sälg m m. förekommer. Delar av fältet ligger på privat mark, utanför naturvårdsområdet. Vippärt (*Lathyrus niger*) växer i skogsbryn och vid vägkanter i öster och nordost.

Mål:

Hävdad mark, fuktängen söder om vägen skall hållas öppen.

Åtgärder:

Partiet söder om vägen röjs från lövuppslag liksom vägrenen på detta vägavsnitt. Där vägen följer fältets nordöstra sida ska busk- och trädvegetationen som finns mellan vägen och gärdet gallras och bli mer genomsiktig. Ek, ask och hassel gynnas.

Område 18

Ädellövskog öster om Stockängen

Beskrivning:

Före detta hygge som är beläget i en söderlutning ner mot Stockängen. Enstaka överståndare av ek växer över ett tätt uppslag av främst hassel, ask, asp och tall.

Mål: Flerskiktad ädellövskog där huvudarterna är ek och ask i trädskiktet och hassel samt unga ädellövträd i mellanskiktet. Hassel och skogstry utgör buskskikt. Relativt slutet krontäckning.

Åtgärder: Triviallöv såsom asp, björk och sälg samt barrträd röjs bort. Under det fortsatta röjnings- och gallringsarbetet gynnas främst ek, ask och hassel.

Område 19 Lappkärr

Beskrivning: Betad hage belägen mellan gran- och blandskogsbevuxna kullar. I brynen finns ofta uppslag av aspsly. Hagen är relativt fuktigt och i dikeskanterna växer klibbal. De fuktigare partierna är speciellt värdefulla för flor- och fågellivet. På norra sidan av vägen från Stockängen växer gran- och aspskog med inslag av gamla och döda träd, vilka fyller en viktig funktion för fågel- och insektslivet. Ett par före detta ängsgipar som är tätt bevuxna med granskog sträcker sig ut från ängen mot ost och sydost. I ett dalstråk mot Lilla Skräddarängen finns ett f d hygge som är tätt bevuxet med ungskog.

Mål: Betad hage. Väl hävdade bryn.

Åtgärder: Förutom någon större gran bör barrträd som växt upp innanför stängslet avverkas. Närzonen kring hagen gallras generellt på gran och speciellt i slutningen i norr friställs stora aspar och ekar. Aspsly och aluppslag röjs bort i brynen resp. dikena, några större alar sparas. Vid röjning av brynen gynnas frukt- bärande träd- och buskarter. Skogen på norra sidan av vägen lämnas i princip för fri utveckling. Viss gallring kan dock ske bland unggranar utmed stigen. I dalgången mot Skräddarängen gynnas hassel, lind och ek på de torrare delarna. Björk och klibbal prioriteras i sankare partier. Förutom viss dikesrensning skall inte vidare dräneringsåtgärder vidtas.

Område 20

Tall- och ekskog

Beskrivning:

Hygge där stora stångekar och frötallar står glest utspridda. I buskskiktet växer enar, ungekar och ungtallar. I svackorna förekommer björk uppslag. Fältskiktet förstärker intrycket av kulturpåverkan då inslaget av gräs är stort.

Mål:

Gles och flerskiktad tall- och ekskog. Spridda öppna gläntor med enar eftersträvas. I svackor björkskog.

Åtgärder:

Vid framtida röjning resp. gallring bevakas att befintliga ekar och tallar inte blir utkonkurrerade av uppväxande träd. Björkskogen i svackorna gallras i två omgångar till 2500 resp. 500 stammar/ha.

Område 21

Mörbygården

Beskrivning:

Stort långsmalt gårde som bjuder på både vida utblickar och småskalig mosaik av åkerholmar. Till största delen omges gården av bryn med blandskog men i nordväst och i söder gränsar ekbackar mot gården. I nordväst, mellan Mörbygården och ett alkärr vid Insjöns strand, finns en torrbacke med bl.a. ek och en. Skogen mellan Insjön och Mörbygården avslutas mot gården i nordväst med ett vackert, ungt aspbestånd. Bilar parkerar ibland på gården närmast Lagnövägen.

Mål:

Hävdad gårde med artrika bryn och åkerholmar.

Åtgärder:

Bryn och åkerholmar röjs och glesas ut enligt generella föreskrifter men vissa slånbuskage är för expansiva och bör begränsas. Vackra bryntallar prioriteras. Torrbacken i nordväst röjs på motsvarande sätt. Ekbackarna sköts enligt generella åtgärder. Aspbeståndet i nordväst utvecklas till aspskog genom upprepade gallringar. Otillåten parkering på gården vid Lagnövägen hindras med bom.

Område 22 **F d inägomark utmed markvägen från Lagnövägen**

Beskrivning: F d inägomark i en svacka mellan hållmarker. En markväg följer dess västra kant. Enstaka stora ekar står vid bergets fot i öster. Efter det att hävden har upphört har gran, björk och på fuktigare mark, klibbal, vuxit upp i sänkan. En del gran har avverkats för att gynna ekarna som hotades av utskuggning. Kvarlämnat hyggesavfall, höga stubbar samt tippat skräp gör att området ser ovårdat ut. Fältskiktet domineras av gräs och örter.

Mål: Gles ekskog med inslag av björk och hassel. I fuktigare partier klibbal. Svackan ska ge ett vårdat intryck. En rik flora eftersträvas.

Åtgärder: All gran avverkas. Tidigare lämnade stubbar sågas jäms med marken. Bland uppslaget gynnas ek och hassel i första hand medan klibbal ges företräde i fuktigare partier. Området städas.

Område 23 **Fuktig granskog**

Beskrivning: Flerskiktad granskog med inslag av björk och asp som växer på låglänt men småkuperad mark. I svackorna finns små kärr och surdråg. Här finns ett sparsamt fältskikt bestående av örter, fräken- och ormbunksväxter samt blåbär. Mossor dominerar i bottenskiktet. Marken har tidigare utnyttjats för slätter. På några ställen finns små gläntor med bredbladigt gräs som minner om detta. På bergsklackar är vegetationen torrare. Tall växer i trädskiktet medan fält- och bottenskiktet utgörs av ris, lavar samt mossor.

Mål: Naturskogsliknande bestånd

Åtgärder: Skogen lämnas för fri utveckling. En stig hålls öppen genom området. I övrigt vidtas inga åtgärder.

Område 24 **Fuktig granskog**

Beskrivning: Översilningsmark med mycket tätt trädskikt av högvuxen gran på torvunderlag. I området växer också enstaka björkar och i

kanten mot den torrare skogen någon hassel. Fältskiktet är, på grund av de dåliga ljusförhållandena, inte speciellt rikt. Här finns dock bl.a. mullbräken, skogsbräken, ekbräken och skogsfräken. Bottenskiktet är mossrikt.

Mål: Naturskogsliknande bestånd.

Åtgärder: Skogen lämnas för fri utveckling. Passagen närmast staketet mot tippområdet hålls fri.

Område 25 Fuktig granskog samt alkärr

Beskrivning: Äldre granskog med inslag av små alkärr. Vissa kärr är be vuxna med alar på socklar. Här finns bl a de skyddsklassade små lavarna *Calicium parvum* (hotkategori 3, sällsynta) och *Microcalicium ahlneri* (hotkategori 2, sårbara) på stubb- och stambark. Fält- och bottenski kt är mosaikartat. Fältskiktet är ofta glest.

Mål: Naturskogsliknande bestånd.

Åtgärder: Skogen lämnas för fri utveckling.

Område 26 Slyskog med överståndare av ek

Beskrivning: Omkring 1980 avverkades här den gamla skogen. Skogen har sedan dess delvis självföryngrats och delvis planterats med gran. Vid avverkningen sparades ett tiotal större ekar. Slyuppslaget håller nu på att växa upp i ekarnas kronor och förkväva de nedre grenarna. Granarna har till stor del planterats under ekkronorna och kommer inom några decennier att börja konkurrera med ekarna. Ungskogen består, av björk, tall, asp, rönn, hassel m m förutom av unggran. Fältskiktets sammansättning antyder att området kan ha varit betat. Genom avverkningen har gräs gynnats. På torrare mark växer ljung.

Mål: På lång sikt ljus, halvöppen vegetation med mäktiga solitära ekar och en gles undervegetation av hassel och andra buskar. I övrigt sammanhållen markvegetationen, bestående av örter, ris och gräs. På medellång sikt bevaras enstaka grova tallar samt björkar, rönnar och andra lövträd som komplement till de stora ekarna.

Åtgärder:

All gran och i stort sett all tall röjs. Av sly behålls endast enstaka stammar av björk, sålg etc, samt knippen av rönn. De bevaras i grupper, så att de på medellång sikt växer upp som komplement till de stora ekarna. Allt övrigt sly röjs. I stort sett all hassel och andra buskar behålls i inledningsskedet. Så småningom röjs även buskar bort. Detta skall utföras när buskarna tenderar att ta för mycket mark i anspråk. Hassel röjs i sista hand. Hålträd behålls.

Område 27

"Mosse" norr om torpet Böle Mosse

Beskrivning:

Som Böle Mosse definieras här den del av den f.d. åkermark som ligger under höjdkurvan 14 m. Området är från början en våtmark, som för lång tid sedan dikats och odlats upp till åker. Sedan åkerbruket upphört har utloppsdiket delvis rasat igen och vattenståndet har höjts. Till en början ledde detta till att området utvecklades till en god lokal för änder och vadare. Genom tilltagande igenväxning har värdet som fågelokal blivit sämre, enligt uppgifter från lokala ornitologer. Det är främst under snösmältningen och omedelbart därefter som "mossen" har betydelse.

Utloppsdiket har delvis raserats, så att vattentröskeln höjts. Dessutom har en drygt 1 m hög jordvall byggts i utloppsdiket. Vallen gör sannolikt, att vattennivån blir hög under perioder när tillrinningen är et hög, framförallt på våren. På sommaren däremot är vattennivån i området låg och "mossen" är då torrlagd. Vattennivån når då inte ens upp till dammbyggnadens nedersta del. Det är uppenbarligen så, att mossen inte bara avvattnas genom utloppsdiket, utan också i stor omfattning genom marken. Det är inte är känt, var detta läckage sker.

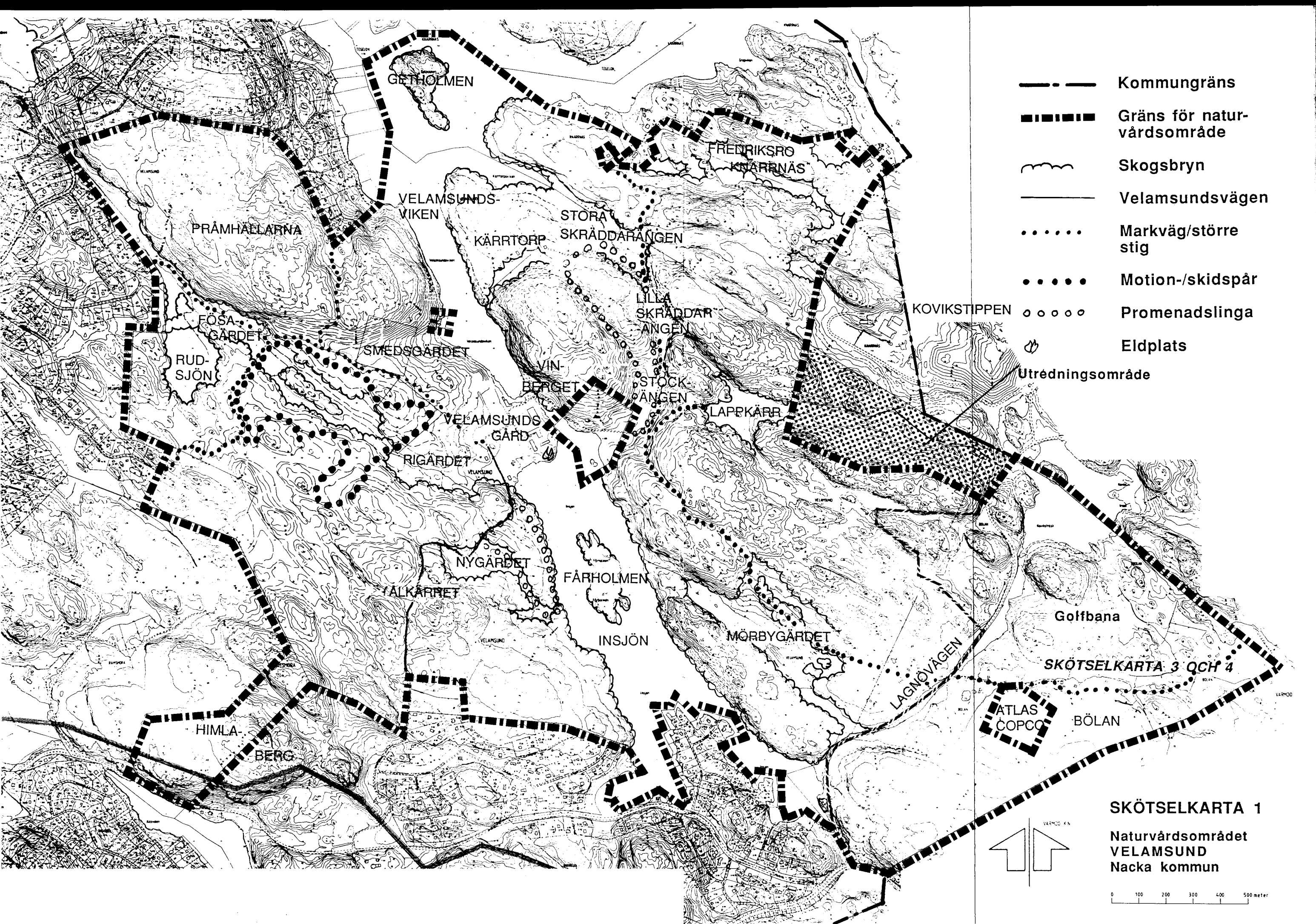
Mål:

Fågelokal för framförallt buskhäckande tättingar och under våren för rastande änder och vadare. Igenväxningsmark och öppen mark, som tidvis översvämmas.

Åtgärder:

Dammbyggnaden underhålls. Därmed åstadkoms tidvis högt vattenstånd. Detta torde vara tillräckligt för att "mossens" öppna ytor inte skall växa igen helt. Bräddavloppet utformas så att högsta högvattennivå inte överstiger +14,0 m. Den vass-, kavedun- och starrbevuxna ytan fräses vart 5:e - 10:e år. När viden och björkar nått sådan storlek och utbredning att de försämrar de ornitologiska förutsättningarna, kan föryngring ske.

SKÖTSELKARTA 1

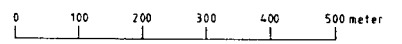

- Kommungräns
- Gräns för naturvårdsområde
- Skogsbryn
- Velamsundsvägen
- Markväg/större stig
- Motion-/skidspår
- Promenadslinga
- Eldplats
- Utredningsområde

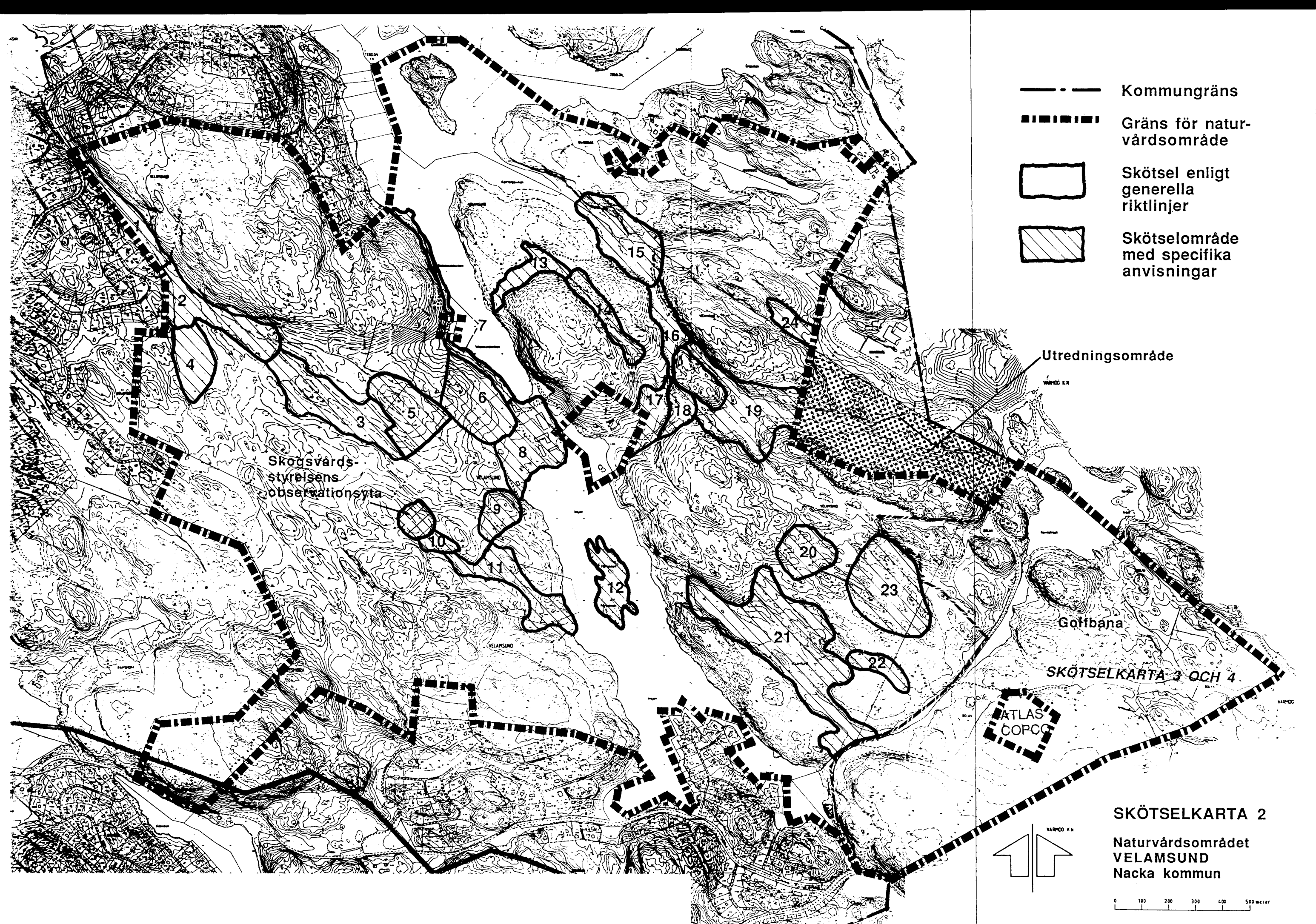
GETHOLMEN
 VELAMSUNDSVIKEN
 PRÅMHÄLLARNA
 FÖSAGÅRDET
 RUDSJÖN
 SMEDSGÅRDET
 KÄRRTORP
 STORA SKRÄDDARÅNGEN
 LILLA SKRÄDDARÅNGEN
 VINBERGET
 STOCKÅNGEN
 LAPPKÄRR
 VELAMSUNDSGÅRD
 RIGÅRDET
 NYGÅRDET
 FÄRHOLMEN
 FÄLKÄRRET
 INSJÖN
 MÖRBYGÅRDET
 HIMLA-BERG
 FREDRIKSRO KNÄRRNÄS
 KOVIKSTIPPEN
 LAGNOVÄGEN
 BÖLAN

Golfbana
 SKÖTSELKARTA 3 OCH 4
 ATLAS COPCO
 BÖLAN

SKÖTSELKARTA 1
 Naturvårdsområdet
 VELAMSUND
 Nacka kommun

SKÖTSELKARTA 2

- Kommungräns
- Gräns för naturvårdsområde
- Skötsel enligt generella riktlinjer
- Skötselområde med specifika anvisningar

Utredningsområde

Skogsvårdsstyrelsens observationsyta

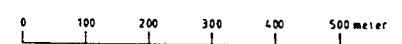
Golfbana

SKÖTSELKARTA 3 OCH 4

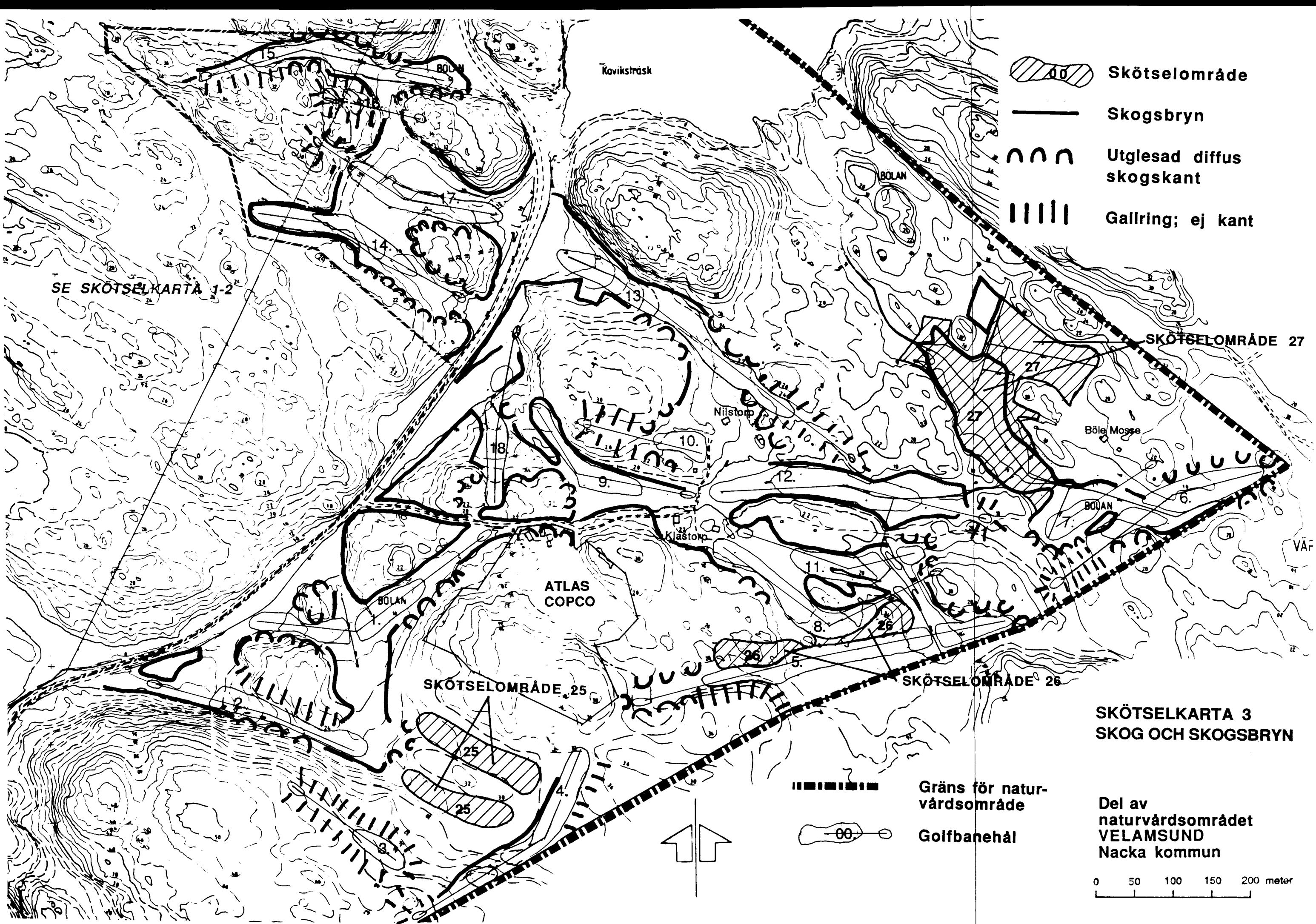
ATLAS COPCO

SKÖTSELKARTA 2

Naturvårdsområdet
VELAMSUND
Nacka kommun

SKÖTSELKARTA 3

SE SKÖTSELKARTA 1-2

- Skötselområde
- Skogsbryn
- Utglesad diffus skogskant
- Gallring; ej kant

SKÖTSELOMRÅDE 27

SKÖTSELOMRÅDE 25

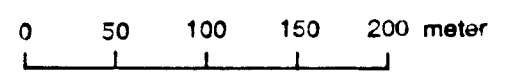
SKÖTSELOMRÅDE 26

**SKÖTSELKARTA 3
SKOG OCH SKOGSBRYN**

Del av naturvårdsområdet
VELAMSUND
Nacka kommun

 Gräns för naturvårdsområde

 Golfbanehål

Kovikstråk

Nilstorp

Klåstorp

ATLAS
COPCO

Böle Mosse

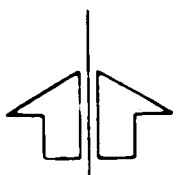
BOLAN

BOLAN

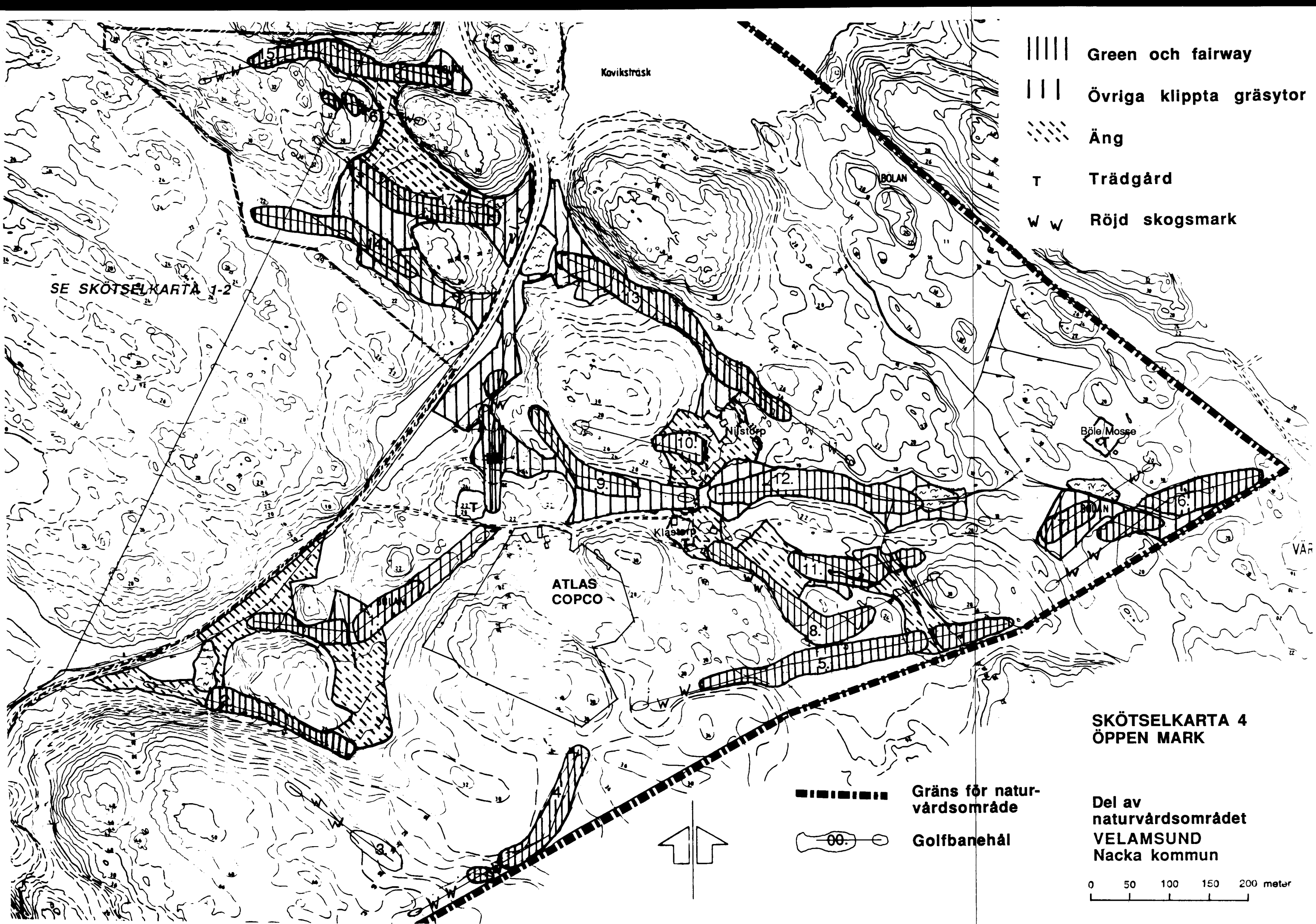
BOLAN

BOLAN

VÄF

SKÖTSELKARTA 4

SE SKÖTSELKARTA 1-2

Kovikstråk

ATLAS
COPCO

Nilstopp

Klasberg

BOLAN

Böle/Mosse

BOLAN

VÄR

- |||| Green och fairway
- ||| Övriga klippta gräsytor
- //// Äng
- T Trädgård
- W W Röjd skogsmark

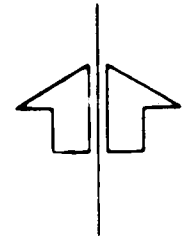
**SKÖTSELKARTA 4
ÖPPEN MARK**

■■■■■ Gräns för naturvårdsområde

00. Golfbanehål

Del av naturvårdsområdet
VELAMSUND
Nacka kommun

0 50 100 150 200 meter

Anordningar för rekreation och friluftsliv

Se skötselkarta 1.

Riktlinjer för uppförande av friluftsanordningar

Markvägar och stigar

Det finns ett stort antal markvägar och stigar inom området. Det behövs dock några markerade vandringsleder för besökare som inte är så bekanta med omgivningarna.

En slinga kan följa markvägen norrut längs Stockängen, Lilla och Stora Skräddarängen och upp till Kärrtorp. Där kan stigen vika in i skogen och gå söderut i en svacka i skogsmarken tillbaka till Stockängen. En annan slinga kan utgå från gården och följa den västra stranden söderut till Nygårde där man når Velamsundsvägen igen efter att ha korsat hagmarken. Både slingorna är markerade på skötselkarta 1.

En promenadstig får anläggas mellan badplatsen och Velamsundsviken.

En framtida Boo-led mellan Sågsjön - Ramsmora - Velamsund och Skeviks gård får anläggas.

I hagar som betas permanent skall stöttor sättas upp där större stigar korsar. Markvägar och stigar i Bölan rustas enligt avtal mellan golfklubben och naturvårdsförvaltaren.

Motionsspår

Boo SK har anlagt och ansvarar för det belysta motionsspåret, som skall behållas. Spåret skall underhållas både avseende beläggning och belysning. Spåret får ej breddas.

Orientering

Orienteringskontroller får endast sättas upp i områden som inte är speciellt störnings- eller slitagekänsliga. Förslag skall godkännas av naturvårdsförvaltaren.

Skidbacke

Norr om Smedsgärdet finns en skidbacke med enkel släplift som Boo SK ansvarar för. Skidbacken får inte höjas eller utvidgas.

Bryggor, fritidsbåtar

Vid Velamsundsviken, nedanför den herrgårdsbyggnaden finns en gammal ångbåtsbrygga som rustas upp. På lämpliga ställen utmed Velamsundsvikens östra strand fastsättes förtöjningsringar i berget. Övernattning tillåts en natt.

Eldning

Eldning får ske i medhavd grill eller på särskilt iordningställd plats enligt skötselplanekarta. Om behov uppstår är det möjligt att iordningställa fler platser än vad skötselplanekarta 1 anger.

Ridsport

Ridning i terrängen får endast ske på vägar enligt tidigare överenskommelse. Om stigarna blir för slitna eller av andra skäl behöver läggas om får ridstigarnas sträckning ändras. Detta ska ske i samarbete med naturvårdsförvaltaren.

Sittplatser/rastplatser

Sittplatser får sättas upp i anslutning till stallplanen och badplatsen. Andra ställen för tillkommande sittplatser är Herrgårdsparken, parkeringen samt eventuellt vid eldplatserna.

Vindskydd

Vindskydd får uppföras i anslutning till en framtida Boo-led.

Trafik

Velamsundsvägen är speciellt på helgerna starkt trafikerad. Vägen är smal och slingrig med branta vägkanter. Trafiksäkerheten för barn som går eller cyklar på vägen är låg, varför man bör anlägga en gång- och cykelväg mellan Värmdövägen och Velamsunds gård.

Parkering

Vid Velamsunds gård finns två stora parkeringar där huvuddelen av de bilburna besökarna parkerar. För skogsströvare finns även två mindre parkeringsytor i skogen vid Velamsundsvägen mellan Insjöns villaområde och Alkärret.

På golfbanans parkering vid Lagnövägen reserveras ett tiotal platser för det rörliga friluftslivet.

Information

Information sker genom erforderlig skyltning. Skyltning i anslutning till den blivande golfbanan regleras i avtal mellan golfklubben och naturvårdsförvaltaren.

Renhållning

Tömning av soptunnor samt städning sker genom naturvårdsförvaltarens försorg. Golfbanans anläggningar städas av golfklubben.

Stränderna runt norra Insjön och Velamsundsviken städas efter islossningen.

Tillsyn

Tillsyn av naturvårdsområdet ska ske genom naturvårdsförvaltarens försorg.

Förteckning över inventeringar, rapporter m m

Hammarlund-Larsson C	1973	Gårdagens sommarnöjen och framtiden, Nackaboken 1973
Coulianos C-C, Lundberg H	1975	Natur i Nacka, Nackaboken 1975
Atmer A-K	1978	Velamsunds säteri under 300 år, Nackaboken 1978
Nyckelvikskommittens Velamsundsgrupp	1979	Herrgården i Velamsund
Nyckelvikskommitten	1979	Velamsundsutredningen rapport 1
Drakenberg B	1981	Ängsbruket samt markanvändning och vegetation på Velamsund, Nackaboken 1981
Wallberg R, Skogs vårdsstyrelsen	1981	Skogsbruksplan för Velamsund
Länsstyrelsen i Stockholms län	1983	Naturvårdsprogram för Stockholms län
Stockholms univ. Bio-geovetenskap	1983	Natur i Norra Boo, Praktikarbete i Naturvård
Norberg B, Raatamaa U, Svedlund L, Wijk C	1983	Naturskola i Nacka kommun
Parkkontoret, Mark- och exploaterings kontoret, Nacka	1985	Velamsund med fortsatt ridverksamhet
Hammarlund-Larsson C	1987	Kulturhistoriska miljöer Nacka kommun
Atmer A-K	1987	Sommarnöjet i skärgården
Stockholms läns landsting	1990	Stockholms gröna bälte
Nacka kommun	1992	Nacka översiktsplan

Medverkande i arbetet med föreskrifter och skötselplan

A Plenker-Tind	Länsstyrelsen
J Borell	Kommunledningskontoret
K Kral	Miljö- och hälsoskyddskontoret
P Bohnefeld	Kultur- och fritidsförvaltningen
R Grönwall	Kultur- och fritidsförvaltningen
D Hotz	Stadsbyggnadskontoret
P Nordström	Stadsbyggnadskontoret
R Särström	Stadsbyggnadskontoret
R Sundin	Nacka Miljövårdsråd

Underlag samt förslag till föreskrifter, avgränsning och skötselplan har utarbetats av konsulten, VBB VIAK landskap, vilken tillsatt en expertgrupp för ekologiska frågor, planfrågor och skötselfrågor. I expertgruppen har ingått:

C Florgård
H-G Wallentinus
M Westerdahl

Kultur- och fritidsförvaltningen har varit projektansvarig.